БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958
АПРЕЛЬ
23
СРЕДА
№ 81 (4051)

Өртээ 20 коп.

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары! Колхоз тургузуун улам ынай хөгжүдер болгаш машина-трактор станцияларын эде организастаар дугайында Хоойлу социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ынайгы өзүлдезивиң чаа кайгамчыктыг перспективаларын ажыдып турар. Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин шиитпирлиг көдүрер талазы-биле партияның ажылдап кылган хемчеглерин амыдыралга боттандырар дээш чүткүлдүг демисежиңер!

(СЭКП ТК-ның Май 1-ге Кыйгырыгларындан)

Ийиги кварталдың бүдүрүлге программазын эрестиг күүседир

Бистиң областың үлетпүр бүдүрүлге колдуунда-ла одаар ыяш хап белеткээнинден кирген орулга-биле күүсеткен. Чадаана хоорайның болгаш районнуң чурттакчы чонунуң чугула хереглеп турары мебель аймаан кылыры бүдүрүлге программазының чүгле 8 хуузун эзлеп турар. Тудугларга болгаш чазанылга мастерскаызынга хереглээр ыяш белеткээриниң планын ол үлетпүр комбинады чүгле 12 хуу күүсеткен.

Бистиң областың хоорайларында, көдээдаа черлеринде чугайны хөйү-биле бүдүрер дугайында чурттакчы чонуң болгаш чаа тудугларның негелделери дыка өзүп турар. Ынчаарга чугайны өртедип белеткээринге эң-не таарымчалыг кышкы үеде чугай бүдүрери райүлетпүр комбинаттарының бирги кварталда бүдүрүлге программазында безин көрдүмээн болган.

Ажыл-херекти күрүне ёзузу-биле көрбес, чүгле бодунуң удуртуп турары бүдүрүлге черинин кызыы эрге-ажыынга чагыртырын ораддажыр мыңдыг практиканың хоралын болгаш ону чайладырының тодаргай хемчеглерин СЭКП ТК-ның 1957 чылдың февраль 14-те болуп эргкен Пленумунуң хүлээп алганы «Үлетпүрну болгаш тудугну эргелеп башкарар чорукту организастаарын улам ынай сайзырангайжыдар дугайында» доктаалында чугулалап айыткан.

Чурт үлетпүрүнүң область эргелели (эш Коссов), облплан (эш Томилин) болгаш райкүүскомнар, СЭКП райкомнары болза, чамдык бүдүрүлге удуртукчуларының кылыр ажылын беленин, чиигин хараар хөөннери-биле эптеш чок демиселди чорудары эргежок чугула. Бүдүрүлге планнары болза чүгле үлетпүр, бүдүрүлге черлериниң күзээни-биле эвес, а күрүнеге, улус ажыл-агыйынга бүдүрүп үндүрер продукцияның кайы хире чугулазынга дүүштүр планнаттынган турар ужурлуг.

Ынчангаш бүдүрүлге планнарының күүседезин ук бүдүрүлге чери чеже хире орулганы киирип алганы-биле эвес, бүдүрүп үндүрер продукцияның чүүлчүүл дайы-биле планнарын канчаар күүседип турары-биле түнээри кол негелде болур.

Делегейниң ажылчы чоннарының эпсеткил каттыжышкынының хүнү, тайбының, күш-ажылдың болгаш частың улуг байырлалы—Май бирге чедир эм санныг каш хонуктар арткан. Байырлалга алдар болдурган социалистиг чарышка бедик түңнелдерни чедип ап турарының дугайында өөрүнчүг медээлер хөй-хөйү-биле кээп турар. Ынчалза-даа бирги кварталдың бүдүрүлге программазын күүсетпейн өарган Каа-Хемниң райүлетпүр комбинады болгаш области ыяш белеткээр ажыл-агый черлери чергелиг чамдык бүдүрүлге черлеринде ажылдың темпизин ам-даа каш катап бедидери негеттинип турээр.

Ажылда бар четпестерни доп-дораан чайладып, мурнакчыларның дуржулгазын бүдүрүлге бүрүзүнге калбаа-биле нептередип турган ийиги кварталдың бүдүрүлге программазын долдур болгаш ажыр күүседири үлетпүр бүдүрүлгеде ажылчын кижи бүрүзүнүң дайынчы хүлээлгези болур.

В. И. Ленинниң тураскаал хүнүн Кызылга демдеглээни

Бүгү делегейниң ажылчы чоннарының ынак баштынчызы В. И. Ленинниң төрүттүнгениниң бээр 88 чыл болганын демдеглээри-биле Кызыл хоорайга, областың национал театрының бажыңынга байырлыг хурал болган.

Ленинниң дугайында аңаа илеткелди СЭКП Кызыл хооркомунуң секретары эш П. Т. Киселев кылган.

Илеткел сөөлүнде хоорайның бот-тывынгыр уран-чүүлүнүң киржикчилериниң улуг концерти болган.

Чолаачылар май мурнунуң социалистиг чарыжында

Бүгү делегейниң ажылчы чоннарының ынак баштынчызы В. И. Ленинниң тураскаал хүнүн Кызыл-Мажалыктың автотранспорт конторазының чолаачыларының ортузунга калбарткан. Оон түңнелинде чолаачыларның коллективи бүдүрүлге планын күүседир талазы-биле эки түңнелдерни чедип алган.

Ол АТК-ның коллективи 1958 чылдың баштайгы кварталында бүдүрүлге планын тонна-километр талазы-биле 124,9 хуу, а пассажирлер аргыштырар талазы-биле — 100 хуу күүседирин чедип алган. Ылаңгыя чолаачылар эштер Леонов, Чухно, Петухов, Рубцов болгаш өскелер-даа Донбасстың алдарлыг шахтёру Николай Мамайның үлегерин ёзугаар ажылдавышаан, чүүк сөөрттүлгезиниң планын кижи бүрүзү 140 хуудан өөрү күүсеткилээннер.

Чүүк сөөрттүлгезиниң болгаш пассажирлер аргыштырарының планнарын чедишкинниг күүседири-биле чергелештир, кывар, чаар материалдарның, машиналарның камналгазын чолаачылар экижиткеннер. Оон-биле чергелештир, Кызыл-Мажалык АТК-зының ажылында эвээш эвес четпестер бар. Чижээ, АТК бүдүрүлге планын тонна талазы-биле бо чылдың баштайгы кварталында 99 хуу күүсеткен болуп турар.

Бүгү чолаачыларның, токарьларның, слесарьларның ортузунга социалистиг чарышты улам калбарткаш, оон күүселдезин хүн-бүрүде хынап, түңнеп, мурнакчыларның дуржулгазын бүгү ажылчыннарның ортузунга нептереткен болза, Кызыл-Мажалык АТК-зының коллективиниң күш-ажылчы чедишкиннери оон-даа хөй турар ийик. Бүгү чолаачыларның ортузунга май мурнунуң социалистиг чарыжын улам-на калбартыры, ону хүн-бүрүде тодаргай удуртуру автотранспорт конторазында партия, профөвилел болгаш комсомол организацияларындан негеттинип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге

Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилели бистиң чуртувустуң эр, херээжен комсомолчуларының, бүгү аныяк оолдарының болгаш кыстарының өмүнээзинден төрээн Коммунистиг партияга, СЭКП-ниң Ленинчи Төп Комитединге чалбыыштыг байырын чедирип тур.

Аныяк салгалдың бодалдары болгаш күзел-чүткүлү партияже, совет улустуң баштынчызынче болгаш башкызынче угланган. Партия бисти социалистиг Ада-чурттуң шынчы оолдары болгаш кыстары, коммунизм дээш демиселдиң күштүг болгаш эрес-дидим демиселчилери кылдыр кижизиткен. Чогаалдыкчы күштерни, аргаларны болгаш талантыларны хөгжүдеринге бүгү аргаларны совет аныяктарының мурнунга ол ажыткан. Эң мурнакчы, кижиге эң-не ынакшылдыг ниитилел тургузуу тиилээн чурт болур бистиң чуртувуска чурттаар улуг аас-кежин аныяктарга таварышкан.

Коммунистиг тургузуушкунуң кайгамчык улуг программазы-биле Совет улусту чепсеглээн, СЭКП-ниң XX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлери комсомолга аажок улуг ужур-дузалыг. Партияның XX съездизи ВЛКСМ-ниң ажыл-чорудулгазын байлакшыткан, күрүненің эң чугула сорулгаларын шиитпирлээринге идепкейлиг киржириниң оруунче комсомолду киирген. Партияның бедик бүзүреля аныяктарны чалыннандырган, ону чаа-чаа күш-ажылчы тиилелгелерже көдүрген.

Ажылчыннар болгаш тараачыннар-биле кады аныяк оолдар болгаш кыстар күш-ажылда, коммунизм дээш демиселде кижизиттинип, социализм чүргүнүң аныяк салгалы эрес-дидим болуп, каңналып үнүп турар. Партияның кыйгырыы-биле аныяк патриоттар эгээртинмес делгем күр черлерни шиңгээдип ап, заводтарны, шахталарны, рудниктерни, домналарны, электростанцияларны тудуп, демир орудтарны салып, тараанның, эштиң, суттуң, саржагның болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларының өлбекшили дээш демисежип турарлар. Коммунистиг партияның кижизиткени аныяк совет кижиниң чараш, чурумнуг аажы-чаңчылы бүгү улустуң күш-ажылында илереп турар.

ВЛКСМ-ниң XIII съездизинге СЭКП Төп Комитединиң чедирген байырын съездиниң төлөөлери, эр, херээжен комсомолчулар, бүгү совет аныяктар аажок улуг өөрүшкү болгаш сорук киришкин-биле хүлээп алганнар. СЭКП ТК-ның чедирген байыры база СЭКП ТК-ның бирги Секретары болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш Н. С. Хрущевтуң съездиге чугаазы аныяктарны коммунистиг кижизидер талазы-биле, партияның баш бурунгаар төлевилээн мерген угаанныг сорулгаларын амыдырал кырынга чедишкинниг боттандырарына оон бүгү күжүн улам ынай мобилизастаар талазы-биле комсомолдуң ажылының сорук киирикчи болгаш дайынчы программазы болур.

Партияның айтыышкыннарын удуртулга болдурбушаан, XIII съезд комсомолдуң эң чоокку чылдар иштинде ажыл-чорудулгазының тодаргай программазын ажылдап кылган болгаш ленинчи комсомол моон соңгаар-даа партияның удуртулгазы-биле чораан, коммунизм дээш медерелдиг, туруштуг демиселчилерни өстүрүп, маркизм-ленинизмниң бүгү тиилеп турар идеяларын аныяктарның массаларының иштинге нептередирин, совет патриотизмнин, улустарның бүзүлбас найыралының ёзузунга, дайызыннарның кыжаныглыг халдаашкыннарындан болдуңу социалистиг Ада-чурттун камгалаарынга үргүлчү белен болурунга аныяк оолдарны болгаш кыстарны кижизидерин СЭКП Төп Комитединге бүзүредип тур. Аныяк оолдар болгаш кыстар билиглиг, культурлуг кижилер болуп өссүн, эртемниң болгаш техниканың бо үеги чедишкиннерин шиңгээдип алзын, сергек болгаш өөрүшкүлүг, кадыкшылдыг болгаш күш-ажылга ынакшылдыг болзун дээш комсомол бүгү чүүлдерни кылыр. Социалистиг чарышты улам-на калбартырынче, үлетпүрге техниктиг депшилге дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери болгаш камналганың чуруму дээш "демиселге изин-биле, дайынчы ёзу-биле киржириниче комсомолчуларны, бүгү аныяктарны ВЛКСМ-ниң XIII съездизи кыйгырган. Кара металлургияның, химия болгаш газ үлетпүрүнүн бүдүрүлгелериниң тудуушкунунга шефтээшкинни комсомол бодунга алган. Аныяк патриоттарның чаа-чаа отрядтары чурттуң чөөн болгаш соңгу талакы районнарынга күчүлүг индустриалдыг-техниктиг болгаш энергетиктиг базаларны тургузарынга идепкейлиг киржирлер.

Көдээниң аныяктары чер ажылының культуразын бедидери дээш, көдээ ажыл-агый техниказын шиңгээдип болгаш бүрүн ажыглаары дээш, көдээниң бүгү ажыл-ишчилери-биле кады чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр эзт, сүт болгаш саржаг бүдүрер талазы-биле АКШ-ты эң чоокку чылдар иштинде чедери дээш шиитпирлиг демиселди чорудар. Ол болза партияның ажылдап кылганы коммунистиг тургузуушкунуң кайгамчык улуг программазын боттандырарынга аныяктарның төлептиг салыышкыны болур.

ВЛКСМ-ниң XIII съездизи аныяктарның культуразын улам ынай бедидери дээш поход чарлаан. Хоорайларга болгаш ажылчын суурларга, колхозчу көдээге чаа-чаа клубтарның болгаш культура бажыңнарының чырыткызы хып үнүүлээр, чаа-чаа школаларның, библиотекаларның ажиктери ажыттынар. Аныяк оолдар болгаш кыстар боттарының холдары-биле стадионнарны тудуп, парктарны болгаш сесерликтерни тургузуп өстүрер, оруктарны болгаш автострадаларны ногаанчыдарлар. Бистиң Төрээн чуртувус улам-на кайгамчык чаагай болзун дээш бистер бүгү чүүлдерни кылыр бис.

Партияның болгаш чазактың быжыг тайбың болгаш тайбың кожа-хелбээ доңгунаары дээш чорудуп турар могаг-шылаг чок болгаш хажык чок демисели дээш совет аныяктар оларга изин-биле баыырлап тур. Пролетаржы Интернационализмниң тугун бедин-биле көдүрбүшаан, бистиң чуртувустуң аныяк оолдары болгаш кыстары Кыдаттың болгаш бүгү социалистиг чурттарның алдарлыг аныяктары-биле найыралын моон соңгаар-даа могаг-шылаг чокка быжыглаар, чер бөмбүрээнің тайбыңга ынакшылдыг аныяктары-биле кады ажылдажырынче чүткүдер.

Комсомол болза Коммунистиг партияны долгандыр кажангызындан-даа артык сырый каттышканы-биле, оон Ленинчи Төп Комитединге кызыгааржок бердингени-биле бодунуң XIII съездизинге келген. Бистиң угаанывыс, бодалывыс болгаш идегеливис партия-биле. Бисте партияның хөрээнден артык бедик болгаш ыдыктыг чүве чок, бис аңаа бодувустуң күштеривисти, билиглеривисти берип, бодувустуң бүгү амыдыралывысты тураскаадыр бис.

Коммунизм дээш демиселге комсомол моон соңгаар-даа Коммунистиг партияның шынчы болгаш дайынчы дузалакчызы болурун ВЛКСМ-ниң XIII съездизи миллион-миллион аныяк оолдарның болгаш кыстарның өмүнээзинден СЭКП-ниң Ленинчи Төп Комитединге бүзүредип тур.

Совет улустуң улуг тиилелгелериниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы бистиң төрээнивис Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга изин-биле болгаш чүректиң ханызындан комсомолчу ёзу-биле четирдивис!

Совет Эвилелиниң коммунистериниң мерген угаанныг болгаш күчүлүг партиязынга алдар!

ВЛКСМ-ниң XIII съездизи.

Совет Эвилелиниң бүгү эр, херээжен комсомолчуларынга, оолдарынга, кыстарынга ВЛКСМ-ниң XIII съездизиниң Кыйгырыы

Эргим эштер!

1958 чылдың октябрь 29-та Аныяктарның Бүгү-эвилел Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң 40 чылы болур.

Коммунистиг партияның удуртулгазыбиле комсомол улуг болгаш алдарлыг орукту эрткен, оон хүрээлеңинге коммунизмниң миллион-миллион идепкейлиг тургузукчулары өзүп үнген болгаш маадыржаан. Комсомол Төрээн чурттуң чаагайжылгазынга бодунуң маадырлыг демисели-биле болгаш күш-ажылы-биле совет улустуң ниити хүндүлелин болгаш ынакшылын чедип алган.

Улуг баштынчы болгаш башкы Владимир Ильич Ленин, Аныяктарның Коммунистиг Эвилели кандыг-даа ажылга бодунуң дузаламчызын көргүзүп турар, бодунуң инициативазын, бодунуң эгелекчи чоруун илередип турар шалыпчы отряд болган турар ужурлуг деп чагаан. Ол ленинчи чагыг болза, бистиң амыдыралывыска, коммунизм дээш демиселивиске кажан-даа орук айтыр сылдыс болуп турган болгаш моон соңгаар-даа турар.

Күрүне, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга, чурттуң бүгү-ниити болгаш политиктиг амыдыралынга идепкейлиг киржириниче эр, херээжен комсомолчуларны, бүгү оолдарны болгаш кыстарны Коммунистиг партия кыйгырып турар.

ВЛКСМ-ниң XIII съездизинге Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң чедирген байыры бүгү аныяк патриотчуларны өөртүп, чалгыналдырып, оларны чаа-чаа күш-ажылчы каадырлыг чоруктарже сорук киирип турар.

Эргим өөнүктер!

Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң XIII съездизи СЭКП-ниң XX съездизиниң шиитпирлерин болгаш СЭКП ТК-ның съездиге чедирген байырында комсомолдуң мурнунда салган сорулгаларны удуртулга болдурбушаан, комсомолдуң чоокку чылдарда ажыл-чорудулгазының дайынчы болгаш тодаргай программазын ажылдап кылган.

Аар индустрияның чугула-чугула тудугларын комсомолдуң шалыпчы тудуглары деп съезд чарлаан. Чаа-чаа домналарны болгаш мартеннерни, кокс батарейлерин болгаш прокада станнарын, улуг-улуг металлургия заводтарын кыска хугаада чепсеглеп кылырынга аныяктар дузалаар хүлээлгелиг. Кылымал волокнону болгаш каучукту, пластиктиг массаларны бүдүрериниң талазы-биле бүдүрүлгелериниң тудуун, нефть болгаш газ үлетпүрүнүң бүдүрүлгелерин чепсеглеп кылырын комсомол шефке алган. Чуртталга бажыңнарын, школаларны, культура-чырыдыышкынның албан черлериниң, спорт дериглерин тударынга, хоорайларны болгаш көдээ суурларны чаагайжыдарынга аныяктар идепкейлиг киржир.

Оолдар болгаш кыстар! Тудугжуларның алдарлыг армиязының хүрээлеңинге кирлер! Комсомолдуң алдарлыг байырлалында шалыпчы тудуг шөлдеринге бүгү ажылдар хайнып турзун дээш бүгү-ле чүүлдерни кылыылыңар! Тудугнуң доктаттынган планнарын хуусаа бетинде күүседиилиңер! Аныяктарның холу-биле тудуп үндүрген бүдүрүлгелери аныяк салгакчыларның күш-ажылчы алдарының тураскаалдары болуп артсыннар!

Аныяк ажылчыннар, инженерлер болгаш техниктер! Силерни Төрээн чурт улуг ажыл-херектерже кыйгырып тур! Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери дээш социалистиг чарыштың чалбыыжын күштүү-биле кыпсын үндүрүңер. Чаа техниканы болгаш мурнакчы технологияны ажыглаары болгаш шиңгээдип алыры дээш кызымак демисежиңер. Бүдүрүлгениң иштики курлавырларын эки ажыглацар, машиналарның, механизмнериң аңаа хей турар чоруун болдурбаңар, продукцияның шынарын экижиңиңер, металлды, электроэнергияны, чиг-этти, оттулар чүүлдү камныг чарыгдаңар!

Комсомолдуң 40 чылын пландан ажыр муң-муң тонна металлды эзилдирери-биле, муң-муң тонна хөмүр дашты болгаш нефтини казып алыры-биле, чаа-чаа станоктарны болгаш машиналарны бүдүрүп үндүрери-биле демдеглээлиңер. Чуртка миллион-миллион метр немелде пестү, миллион-миллион эш идиктерни, хей чараш хептерни болгаш улустуң хереглелиниң өске-даа чүүлдерин берээлиңер!

Бо чылдың чазы колхозчу көдээниң амыдыралынга улуг өскерлишкиннерни берген. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязы улустуң бодалдарын болгаш күзел-соруун илередипшаан, колхоз тургузуун улам ынай хөгжүдер болгаш машина-трактор станцияларын эде организастаар дугайында хоойлуну хүлээп алган. Ам колхозтар тракторларны, комбайннарны болгаш өске-даа машиналарны садып ап турарының үезинде, колхоз бүдүрүлгезиниң чаа көдүрүүшкүнү дээш, көдээ ажыл-агый техниказын шиңгээдип алыры болгаш эки ажыглаары дээш демиселге комсомолчуларның, көдээниң бүгү аныяктарының ролю улам өзүп турар.

Көдээ ажыл-агыйның аныяк ажылышчилери! Тарылганы кыска хуусаада чорудары дээш, шөл ажылдарының тергин эки шынары дээш социалистиг чарыштың тугун улам бедик көдүрүңер! Төрээн чуртка тараанны, хөвеңни, ленну, кукурузаны, картофельди, чигир свеклазын, ногааларны, фруктуларны улам-на хөйү бээр дээш бүгү-ле чүүлдерни кылыылыңар. Бистиң улузувустуң мурнунда турар сорулганы—чоннуң кижи санынга онаштыр эзт, сүт болгаш саржаг бүдүрериниң Американың Каттышкан Штаттарын эң чоокку чылдарда чедер сорулганы чедип алыры дээш чарышка комсомолчуларның болгаш аныяктарның төлептиг салыышкынын киирээлиңер. Фермаларга барып ажылдаарынче, ниитиниң мал ажылының бедик продуктулуун чедип алырынче, продукцияның бот-үнезин чигедири дээш демиселдиң үлегер-чижээн көргүзүринче чаа муң-муң оолдарны болгаш кыстарны съезд кыйгырыр тур.

Оолдар болгаш кыстар!

В. И. Ленин доктаамал болгаш кызымак өөренир деп аныяк салгакчыларга чагаан. Бодувустуң эртемивисти бедидери, эртемниң болгаш техниканың чедишкиннерин, мурнакчы дуржулганы өөренири болгаш чедип алган эртем-билигин практикага ажылдап билири бистиң шуптувуска эргежок чугула. Бодунуң улуг Төрээн чуртунуң шынчы чоруу болгаш алдары дээш туржуп шыдаар, аңаа ынак, коммунизмниң идея талазы-биле бүзүреллиг тургузукчулары өссүн, эртемниң байлактарын кызымаа-биле чедип алыылыңар!

Бистиң аныяктарывыс бодунуң бүгү-ле чырык чаагай амыдырал-чуртталгазы-биле бодунуң шылгарангай башкызы болгаш өөредикчизи Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга хүлээлгелиг. Бодунуң улузунга бүзүреллиг болгаш шынчы бараан болурундан, Коммунистиг партияның даалгаларын эрес-маадырлыг күүседириңден артык улуг аас-кежик бисте чок.

Төрээн Коммунистиг партиявыстың тугунуң адаанга бодувустуң хүрээленивисти улам быжыы-биле сырый каттыштыраалыңар!

Оон кыйгырыгларын моон соңгаар-даа изин-биле деткиилиңер, бистиң аныяк болгаш күштүг холдарывыс, бистиң эртем билиивис болгаш энергиявыс каяа-ла херектиг болдур олче бараалыңар!

Совет улустуң бүгү-ле тиилелгелериниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга алдар!

Бистиң социалистиг Улуг Төрээн, чуртувуска алдар!

ВЛКСМ-ниң 40 чылынга төлептиг ужуражылыңар!

Сессияның шиитпирлерин таныжып турар

Техниканы садып алган

Таңды районнуң «Тиилелге» колхозунда парторганизацияның агитаторлары колхоз тургузуун улам ынай хөгжүдер болгаш МТС-терни эде организастаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң бирги сессиязының доктаалын бригадаларда, фермаларда болгаш турлагларда колхозчуларга калбаа-биле таныштырып келген.

Ол төөгүлүг доктаалды таныышышаан, «Тиилелге» артельдиң кежигүннери боттарының бар аргаларын өөренип көргеш, бо чылын 12 тракторларны, 11 андазынларны, 18 сеялкаларны, 8 комбайннарны садын алырын бир эп-сеткилдиг шиитпирлеп алганнар.

МТС-тиң механизаторлары эштер В. Косянов, В. Мешерков, В. Коновалов, О. Доржу болгаш өскелер-даа ол колхозка эки-тура-биле кирип алган, ол ышкаш Кызылдың механизация училищелиниң башкызы эш Дамбаа колхоз кежигүнүнге кирип турган, техниканы башкарар талазы-биле колхоздуң бүгү механизаторларынга дузалажырын болунга хүлээнген.

Сеткилдиң ханызындан деткип турар

Кызылдың пединститутунуң студентилери болгаш башкылары боттарының ниити хуралынга чыылган, СЭКП ТК-ның февраль Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязының шиитпирлерин чугаалажып көрген.

Партияның болгаш чазактың колхоз тургузуун улам ынай хөгжүдер болгаш МТС-терни эде организастаар дугайында база атомнуг болгаш водородтуг чепсектерниң шенелдезин Совет Эвилели чаңгыс талалыг соксадыр дугайында шиитпирлериниң ужур-утказын институттуң башкызы, төөгү эртемериниң кандидаты эш А. Гельдман тодаргайы-биле илеткээн.

Хуралга бир дугаарында педагогика башкызы эш М. Митрафанов сөс ап чүве чугаалаан:

— Дээди Советтиң үндүрген шиитпирлери бүгү делегейге ужур-дузалыг. Ылаңгыя колхоз тургузуун улам ынай хөгжүдер айтырыг чоннуң материалдыг чаагай байдалын болгаш культурлуг деңнелин улам-на бедидери-биле холбашкан. Колхозтарга техниканы эки билир кадрлар хөйү-биле негеттинип турар. Бис школаларга техниканы ханызы-биле нептередип билир кадрларны белеткээр ужурлуг бис.

—Сессияның үндүрген шиитпирлерин бүгү совет кижилер-биле бир дөмей сеткилиниң ханызындан чүүлдүгүнүп деткип тур мен. Бистер, студентилер техниканы ханызы-биле шиңгээдип алыр дээш эки өөренир ужурлуг бис. Институтту доозуп үнгеш, областың школаларынга техниктиг өөредилгени организастаар сорулга бистиң мурнувуста тургустунган — деп, студент эш Наадын чугаалаан.

Сессияның төөгүлүг шиитпирлерин ажылчы чоннарның ортузунга калбаа-биле таныштырар херекке институттуң студентилериниң киржилгезин хандырып, чоокку колхозтарже агитбригаданы организастап үндүрерин хурал шиитпирлээн.

СЭКП Төп Комитединде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

КОЛХОЗ ТУРГУЗУУН УЛАМ ЫҢАЙ ХӨГЖҮДЕР БОЛГАШ МАШИНА-ТРАКТОР СТАНЦИЯЛАРЫН ЭДЕ ОРГАНИЗАСТААР ДУГАЙЫНДА

«Колхоз тургузуун улам ыңай хөгжүдер болгаш машина-трактор станцияларын эде организастаар дугайында» СЭКП ТК-ның Пленумунуң 1958 чылдың февраль 26-да доктаалы-биле дүүштүр база Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң 1958 ч. март 31-де Хоойлузун күүседири-биле СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

Эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларына, партияның крайкомнарына, обкомнарына, райкомнарына, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга болгаш райкүүскомнарга:

а) районнарның болгаш колхозтарның өнза байдалдарын өөренип көргеш, машина-трактор станцияларын септелге-техниктиг станциялар (СТС) кылдыр эде организастаар талазы-биле хемчегларни ажылдап кылыр болгаш боттандырар;

б) кандыг машиналарны колхозтарга сатса чогуурул база колхозтарның күзелин болгаш көдээ ажыл-агыйда бүгү бар техниканы эң-не ажыктыг ажыглаарының эргежок чугулазын барымдаалап кандыг машиналарны септелге-техниктиг станцияларга артырза чогуурул дээрзин тодарадыр;

в) машина-трактор станцияларынга хамаржып турар тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерни колхозтарга садарын организастаар. Кандыг колхозтар бо чылын тракторларны болгаш өске-даа машиналарны садып алырын база оларны ажыл-агыйжы ёзу-биле ажыглап шыдаарын, техниканы садын алырынга кандыг колхозтарга узун хуусаа негеттинерин болгаш бүдүрүлге-техниктиг хандырылганың турун турар чурумун кандыг колхозтарга түр арттырары таарымчалының районнарның болгаш колхозтарның экономиказын ханы өөренип көөрүнге үндезилээш тодарадыр.

Чаа тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин хереглелдеринге эргежок чугула механизмнерни болгаш дериглерни 1958 чылдан эгелеп колхозтарга түүл өртек-биле азы ол сорулгага чазаны тыпсын турган хостуг садарын доктаадыр.

Машина-трактор станцияларында бар турар тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерин колхозтарның чагыларын ёзугаар техника талазы-биле үреликтер эвес, эдилеп болур байдалдыг турда эки-тураны барымдаалап колхозтарга садар ужурлуг. Ук ужурунда ол колхозту хандырып турар трактор бригадаларынга быжыглаттынган машиналарны колхозка садар ужурлуг.

Машина-трактор станцияларындан колхозтарга садар тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерни эн шын үнелээрин болгаш бо херекке чазыларны болдурбазын барымдаалаш, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларынга, партияның крайкомнарынга, обкомнарынга болгаш райкомнарынга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга, райкүүскомнарга болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга хүлээдири болза:

а) районнарга мындыг составтыг комиссияларны тургузар: райкүүскомнуң дарзы—комиссияның даргазы, облкүүскомнуң (крайкүүскомнуң, автономнуг республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, область хуваалдазы чок эвилелдешкен республиканың Министрлер Чөвүлелиниң) төлээлекчизи, областарның, крайларның азы республикаларның көдээ ажыл-агый болгаш сан органнарының төлээлекчилери, Күрбанкының азы Көдээ ажыл-агый банкызының төлээлекчизи, МТС-тиң директору болгаш чогуур колхозтуң төлээлекчизи.

Техниканың техниктиг байдалын болгаш эдилеп ыаапканын санап көөрүн, садар өртөөн докталдырын, а ол ышкаш садып алган техниканы колхозтарның төлээр хуусаларын тодарадырын ол комиссияларга дагзыр.

Машиналарның техниктиг байдалын болгаш эдилеп ыаапканын тодарадырынга мергежилдиг тускай эртемниглерни айыткан комиссияларның ажылынга хандыдар;

б) чамдык ажылдакчыларга техниканы колхозтарга кудулаткан өртек-биле садар деп, күрүненің эрге-ажыктарынга чөрүүп турар шын эвес азырадыкчы хөөнбодаллар бар болуп турарын шыңгыы чайлатпышаан, колхозтарга садып турар тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерни шын санап көөрү дээш контрольду хандырар.

Колхозтарга садып турар мурнунда эдилелге турган тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсектериниң өртөөн ажыглаанының хуусаазын, эдилеп ыаапканының хире-чергезин болгаш оларның ниити техниктиг байдалын барымдаалап дараазында чурумга тодарадырын доктаадыр:

а) үлетпүрүүн үндүрүп турары тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерин (МТС-терге оларның кирген үезинден хамаарылга чокка) оларга хандырылга болгаш садыг организацияларының немей киирген өртөөн, а ол ышкаш машиналарны чедирер болгаш чыын эптээр талазы-биле чарыгдалдарны немевишаан, күштүг болуп турар прейскурант өртектерин ёзугаар санап доктаадыр;

б) ол күштүг болуп турар бөлүү-биле садар прейскурант өртектер-биле холбаштыр өртөө көрүнмейн, бүдүрүлгеден үндүрген тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсектериниң, өртөөн оларның конструктивтиг болгаш эдиледиг шынарларын барымдаалап, ол янзылыг машиналарның күштүг болуп турар өртектеринге таарыштыр доктаадыр;

в) тускай чагыг ёзугаар улуг эвес бөлүктер-биле кылын үндүрген, күштүг болуп турар прейскурант өртектери чок көдээ ажыл-агый машиналарынга болгаш чепсектеринге өртектерни республикаларның Министрлер Чөвүлелдери, крайкүүскомнар болгаш облкүүскомнар доктаадыр.

МТС-терден колхозтарга садып турар тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсектериниң өртектүнезинин дугайында инструкцияны ол өртектер машиналарның херек кырында техниктиг байдалынга дүүшкен болгаш садып турар техниканың үнезин тодарадып турар үеде күрүнеге каража болбаан турар кылдыр машиналарга өртектер доктаадырының чурумун баш удур көргеш, недель хуусаада ажылдап кылырын болгаш бадылаарын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга болгаш ССРЭ-ниң Сан министерствозунга дагзыр.

МТС-терде тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерни колхозтар туда өртек-биле азы хуусаа-биле садып алырын доктаадыр.

Ап турар тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсектериниң өртөөн садып алыр үеде бүрүн үзе санажып шыдавас колхозтарга төлелгелериниң хуусааларын райкүүскомнарның шиитпири-биле 2—3 чыл болгаш облкүүскомнарның, крайкүүскомнарның, автономнуг республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң, область хуваалдазы чок эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниң шиитпири-биле 5 чыл чедир узадырын тыпсыр.

Төлелгелериниң хуусааларын узадып турган үеде колхозтар болза, оларның садып алган машиналарының өртөөн төлээриниң хуусааларын болгаш түүнүн айыткан хүлээлгелерни Көдээ ажыл-агый банкызынга бээр. Бо төлелгелер ёзугаар хуусаазында төлеп турда хуулар тыртпас. Колхоз ол өрени үе-шаанда эвес төлеп турар таварылгаларда хуусаа эрттирген үенин дургузунда төлевээн түүнүн хуусларын Көдээ ажыл-агый банкызының хуусаа эртөөн чаалилерге доктаатканы хемчеэлдерин ёзугаар колхоз төлээр хүлээлгелиг.

Колхозтарга сатканы тракторлар, көдээ ажыл-агый машиналары болгаш чепсектери дээш олардан кирген акша-хөрөнгилерни эвилел бюджединиң өнза санынче шилчидип турарын доктаадыр.

Эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга хүлээдири болза:

а) МТС-терде болгаш СТС-терде колхозтарга сатпаан тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын техника талазы-биле үреликтер эвес байдалга киирериниң хемчегларин алыр болгаш оларның чогуур ажыглалын база кадагалалын хандырар;

б) көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин байдалдары-биле республиканың иштинге ажыглап шыдаттынмас тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсектериниң санын (маркалар аайы-биле) өөренип көөр, ынчангаш илереткен хирези-биле, ынчалза-даа 1958 чылдың октябрь 1-ден орай эвесте ол техниканы катап хуваарының болгаш ажыглаарының дугайында саналды ССРЭ-ниң Күрпланынга киирер.

Септелге-техниктиг станциялар дугайында

Тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсектерни колхозтарга садары-биле болгаш оларның бүдүрүлге-техниктиг хандырылгазының чурумунуң өскерилгени-биле холбаштыр септелге-техниктиг станцияларга дараазында кол-кол хүлээлгелерни күүседирин датзыр:

а) мастерскаялары чок колхозтарга, а ол ышкаш совхозтарга база өске-даа көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринге болгаш градниктер өстүреринге шөлдер ажылдарын, торфту, чугайны болгаш өске-даа ажылдарны механизастыг кылырын, а ол ышкаш хөөлбектерниң болгаш холчугештерниң тудуушкунун чорудар;

г) колхозтарга болгаш совхозтарга, оларның дилеглерин ёзугаар, ажылдарның шоолуг эвес хемчээли-биле холбаштыр оларның садыш алыры ажыктыг эвес машиналарны ажыгладыр. Ол машиналарга ажылдаарынга колхозтар болгаш совхозтар эргежок чугула ажылчын күжүн тускайлап үндүрер;

д) мал ажылында болгаш ажыл-агыйның өске-даа адырларында улуг күш үнер ажылдарны механизастаар болгаш электрижидер талазы-биле ажылдарны күүседиринге колхозтарга болгаш совхозтарга дуза көргүзер;

е) көдээ ажыл-агый продуктуларын болгаш өске-даа чүүктерни сөорттүрүнге колхозтарга болгаш совхозтарга дуза көргүзер;

ж) колхозтарга болгаш совхозтарга чаа техниканы, артык кезектерни, нефть продуктуларын, удобрениелерни, хоран химикаттарны болгаш өске-даа чүүлдерни садыглавышаан, оларның материал-техниктиг хандырылгазын организастаары:

з) чаа техниканы, эртемниң чедиишкиннерин болгаш машина-трактор парыгын ажыглаарының база хандырарының мурнакчы дуржулгазын көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге шиңгээдир, а ол ышкаш механизатор кадрларын мергежилин бедидер талазы-биле колхозтарга дузаны чедирери;

и) колхозтарга, совхозтарга болгаш районнуң көдээ ажыл-агыйының өске-даа бүдүрүлгелеринде машина-трактор парыгының байдалының техниктиг күрүне хыналдазын боттандырары;

к) көдээ ажыл-агый үнүштериниң хоралакчылары-биле болгаш аарыглары-биле демиселге хамаарышкан ажылдарны чорудары.

Бо доктаалды ёзугаар көрдүнген хүлээлгелерин боттандырарынга септелге-техниктиг станциялары бодунуң составынга дараазында үүлдерлиг болур ужурлуг: септелге ажылдарын бедик шынарлыг болгаш эвээш бот-үнелиг кылдыр мурнакчы технологияга үндезилээш, көдээ ажыл-агый техниказының септелгезин бүдүүчылдың дургузунда чорудар арганы берип шыдаар эки хандыртынган мастерскаялар; нефть баззалары, көдээ ажыл-агый машиналарын, артык кезектерин болгаш янзы-бүрү материалдарны кадагалаарынга складтар; автотранспорт-биле мелиоративтиг, оруктун, тудуг-эптелгенин болгаш өскенин-даа техниказы-биле, а ол ышкаш көдээ ажыл-агый үнүштериниң хоралакчыларынга база аарыгларынга удур машиналар болгаш аппаратура-биле хандыртынган отрядтар азы бригадалар. Оон ыңай СТС-тер болза, колхозтарга болгаш совхозтарга хөлезилээри-биле көдээ ажыл-агый машиналарлыг болуп болур.

Септелге ажылдарын дүрген чорудар талазы-биле колхозтарга техниктиг дузаны чедиреринге СТС-терге көжер автосептелге мастерскаяларын бар болдурар.

Область хуваалдазы чок районнарга септелге-техниктиг станцияларның санын облкүүскомнар, партия обкомнары, крайкүүскомнар болгаш партия крайкомнары, республикаларның Министрлер Чөвүлелдери, эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-лары доктаадыр болгаш бадылаар. СТС-тер болза, колхозтарның, совхозтарның, көдээ ажыл-агыйының өске-даа бүдүрүлгелериниң болгаш организацияларының чагыларын керээлиг негелделерин ёзугаар күүседир.

Септелге-техниктиг станцияларның ажыл-чорудулгазы ажыл-агый чарылгазынга үндезилеттинип боттаныр.

Республикаларның Министрлер Чөвүлелдери, крайкүүскомнар болгаш облкүүскомнар болза:

а) колхозтарның болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелериниң девискээр талазы-биле туруш байдалындан база септелге ажылдарының хемчээлиңден хамаарыштыр СТС-териң турар черин тодаргайлаар болгаш эде организастаттынган МТС-териң баззазынга эргежок чугула болганда септелге-техниктиг станцияларның салбырларын организастап болур;

б) МТС-терни эде организастаан сөөлүнде септелге-техниктиг станцияларга база оларның салбырларынга херек чок болгаш хосталган бажыңнарны, дериишкиннерни совхозтарга дамчыдып бээр ийик бе, азы колхозтарга садар.

Айыткан өнчү-хөрөнгилерниң өртөөн баланс өртөөн болгаш оларның херек кырында байдалын барымдаалап тургаш, районнар комиссиялары доктаадыр.

Тракторларны болгаш өске-даа машиналарны амгы үеде садып ап шыдавас болгаш ол техниканы ажыктыг кылдыр ажыглап шыдавас колхозтарның бүдүрүлге-техниктиг хандырылгазын МТС-терни дамчыштыр азы шак ындыг негелделерни ёзугаар СТС-терни дамчыштыр боттандырарын хевээр артырарын чогумчалыг деп санап көөр.

СТС-терде, колхозтарда болгаш совхозтарда машина парыгының ниити санының 15 хуу чедир хемчээлге солчулга фондузун турузарынга эргежок чугула четчир санныг кылдыр шимчедикчилерни, тракторларның агрегаттарын болгаш кезектерин, автомобильдерни база көдээ ажыл-агыйның нарын машиналарын бүдүрүп кылырын болгаш көдээ ажыл-агыйга бээрин улус ажыл-агый планнарының төлевилелдеринге көөрүн ССРЭ-ниң Күрпланынга болгаш эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдир.

Тракторларның техниктиг ажаалдазын болгаш көдээ ажыл-агыйның нарын эвес машиналарын септээринге эң бөдүүн мастерскаялардыг болурун колхозтарга сүмелээр.

Септелге-техниктиг станцияның дугайында машина-трактор парыгының байдалының техниктиг күрүне хайгааралының дугайында дүрүмнү эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дугуржуп тургаш, ийи ай хуусааның иштинде чогаадып кылырын база бадыладыры-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга дагзыр.

Септелгеге машиналарны септелге-техниктиг станцияларның хүлээп алыр база оларны септелгеден чорудуп бээр чурумун болгаш негелделерин, машиналарны септээни дээш СТС-тер-биле колхозтарның санажылгаларының чурумун, СТС-тиң техниказын ажыглаарының чурумун, СТС-териң күүседири тускайжыткан ажылдар дээш санажылгаларның негелделерин, а ол ышкаш колхозтарга болгаш өске-даа ажыл-агыйларга машиналарны хөлезилээриниң негелделерин ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле, ССРЭ-ниң Сан-хөө министерствозу-биле болгаш ССРЭ-ниң Күрбанкызы-биле дугуржуп тургаш, ийи ай хуусаа иштинде чогаадып кылырын эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

Көдээ ажыл-агый үнүштериниң хоралакчылары-биле болгаш аарыглары-биле демиселдиң талазы-биле отрядгарның ажылдакчыларының база машина-трактор парыгының байдалының техниктиг күрүне хайгааралының талазы-биле ажылдакчыларның күш-ажыл төлевиринге чарыгдалларны күрүне бюджединиң хөрөнгилериниң күсели-биле болдурарын доктаадыр.

Септелге-техниктиг станцияларның штаттарын бир ай хуусааның иштинде чогаадып кылырын болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле база ССРЭ-ниң Сан-хөө министерствозу-биле дугуржуп тургаш, бадылаарын эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

Септелге-техниктиг станцияларының ажылдакчыларының албан шалыңын машина-трактор станцияларының ол чижектиг ажылдакчыларынга көрдүнген шалыңның деңнелинге доктаадыр.

Чаа техниканы пропагандалаар болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге ону шиңгээдир сорулга-биле чаа машиналарның делгелгелерин болгаш оларны ажыглап турар зоналарда ажылга делгем көрүлдени организастаарын эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агый министерствозунга болгаш улус ажыл-агый чөвүлелдеринге дагзыр. Күрүне шылгалдаларын эрткеш, бүдүрүлгеге хүлээп алдынган, боттарының экономиктиг бар конструктивтиг артык чүүлдерин көргүскен машиналарны септелге-техниктиг станцияларга (колхозтарга көргүзери-биле), мурнакчы совхозтарга, областарның болгаш крайларның көдээ ажыл-агый дуржулга станцияларына, эртем-шинчилел институттарынга, дээди өөредилге черлеринге болгаш техникумнарга тускайлап бээр.

Бүдүрүлгеге хүлээп алдынган чаа тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын болгаш чепсек-херекселдерин септелге-техниктиг станциялар калбаа-биле препагандалаар ужурлуг. Ынчангаш ук машиналарның артык күштүг чоруун көргүскен каталогтарның, плакаттарның болгаш өске-даа материалдарның СТС-терге бар болуру чугула. Чаа машиналарны көргүзер ажыл-агыйларга колхозтарның удуртукчуларының, колхозтарның, СТС-териң болгаш совхозтарның инженерлериниң база механизаторларының баарын практикалаар.

Бүдүрүлгеге чаа хүлээп алдынган тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарының шынарының белгаш бар машиналарны чаартканының айтырыгларының талазы-биле конференцияларны чер-черниң көдээ ажыл-агый органнарының төлээлекчилериниң, колхозтарның, совхозтарның механизаторларының болгаш СТС-териң ажылдакчыларының киржилгези-биле үргүлчү чорударын улус ажыл-агый чөвүлелдеринге болгаш тракторларны, көдээ ажыл-агый машиналарын, чепсек-херекселдерин бүдүрүп турар бүдүрүлгелериниң удуртукчуларынга хүлээдир. Конференцияга айыткан айтырыгларны чугаалажып көрген түннелдерин барымдаалап тургаш, машиналарның конструкцияларын улам ыңай сайзыраңгайжыдар талазы-биле тодаргай хемчегларни боттандырар.

Тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының болгаш чепсек-херекселдериниң чаа конструкцияларының дуржулга хевирлерин болгаш мөөң бөлүүн чогаадып кылырының база белеткен үндүреринің чурумунуң, оларны шылгалар база бүдүрүлгеге бээр чурумунуң дугайында саналдарны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Эртем-техниктиг күрүне комитединиң-биле, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле болгаш эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дем-каттыжып алгаш, ийи ай хуусааның иштинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

Чаа машиналарның серияларының хемчээлин болгаш оларны белеткээринин чагыларын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дем-каттыжып алгаш, ССРЭ-ниң Күрпланы доктаадыр. Ол машиналарның өртөөн капитал салыышкыннарының планының талазы-биле эвилелдешкен республикаларның көдээ ажыл-агый министерстволарының көрдүнген хөрөнгилериниң күсели-биле, ук министерстволар төпчүткен чурум-биле төлээр.

Машина-трактор парыгын септээр ажылдарны чорударынга септелге-техниктиг станцияларга, совхозтарга болгаш колхозтарга дузаны күштелдикер сорулга-биле эвилелдешкен республикаларның көдээ ажыл-агый министерстволарының эргелелинде септелге заводтарын быжыглаарының хемчегларин чорударын болгаш автомобильдерниң, автотрактор болгаш турум шимчедикчилерни, СТС-терге, совхозтарга болгаш колхозтарга хамаржыр станоктуг, электрилиг болгаш технологтуг өске-даа дериишкиннің кол септелгезин, а ол ышкаш турум эвес септелге дериишкинин белеткен үндүрерин ол заводтарга хүлээндирерин эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

Көдээ ажыл-агыйны материал-техниктиг хандырарын организастаар дугайы

Чаа байдалдарда көдээ ажыл-агыйны материал-техниктиг хандырарының айтырыглары өнза чугула ужур-дузалыг болуп бар чыдар деп саналаш, колхозтарны, совхозтарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелерин болгаш организацияларын машиналар-биле, дериглер-биле, артык кезектер-биле болгаш бүдүрүлге угланыышкынының өске-даа барааннар-биле хандырарын организастаар чорукту эжижидерин эргежок чугула деп көөр, материал-техниктиг кол чепсектерни садыглаарын чангыс черге—септелге-техника станцияларына мөөнүүр.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге хереглээр тракторларны, комбайннарны, көдээ ажыл-агый машиналарын, автомобильдерни, дериглерни, артык кезектерни, нефть продуктуларны, чемишчидилгелерни, материалдарны болгаш өске-даа барааннарны колхозтар, совхозтар болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелери болгаш организациялары септелге-техника станцияларындан садып ап турарын доктаадыр. Көдээ ажыл-агый угланыышкынының машиналарын, дериглерин болгаш өске-даа барааннарын колхозтарга, совхозтарга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга садыглаарда септелге-техника станциялары чогуур немелде өртөөнге дүүштүр чангыс аай өртектер ёзугаар оларның чагыларынга үндезилээш чорудар.

Септелге-техника станцияларын дамчыштыр колхозтарга, совхозтарга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга садар бүдүрүлге угланыышкынының материалдарының болгаш өске-даа барааннарының номенклатуразының дугайында саналды эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дугурушканын ёзугаар ай хуусаа иштинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга болгаш Центросоюзка дагзыр.

Көдээ ажыл-агый техниказын хуваарының турун турар чурумунуң орнунга 1958 чылдан эгелээш совхозтарга тракторларны, көдээ ажыл-агыйның машиналарын болгаш өске-даа дериглерни СТС-тер дамчыштыр совхозтарның дилеглерин ёзугаар ол сорулгага совхозтарга тускайлап берген капитал салыышкыннарының лимиттериниң хемчээлдеринге хостуг садыглаарының чурумун доктаадыр.

Тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектер-биле болгаш подшипниктер-биле колхозтарны, совхозтарны болгаш СТС-терни хандырарының айтырымын өнза ужур-дузалыг кылдыр көрбүүшаан, тракторларга, автомобильдерге, көдээ ажыл-агыйның болгаш чер казарының машиналарынга хереглээр артык кезектерни болгаш подшипниктерни бүдүрер талазы-биле бөттары шуут харыысалгалыг болурун улус ажыл-агыйының чөвүлелдериниң даргаларынга өнзаар.

Бүдүрүлге чери бердинген номенклатура ёзугаар айыттынган артык кезектерни бүдүреринин планын күүсеткен таварылгада тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни белеткеп турар үлетпүр бүдүрүлгелериниң талазы-биле бүдүрүлге планын күүсеткен деп санаарын доктаадыр.

Тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни ССРЭ-ниң Күрпланы-биле болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле дугурушпайн улус ажыл-агыйының чөвүлелдери бүдүрүлгеден дүүрүпер чорукту хоругдаар.

Дараазындагы саналдарны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга дагзыр:

а) тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни болгаш подшипниктерни база дугуйлуг тракторларга хереглээр дугуйларны 1958 чылда чемей бүдүреринин болгаш дужаарының дугайында саналдарны ийи ай хуусаа иштинде киирип келир;

б) машина-трактор болгаш автомобиль парыгының чыл бүрүдеги өзүлдезин өөренип көрүп тургаш айыттынган артык кезектер-биле улус ажыл-агыйын бүрүн хандырарын барымдаалаш, тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агыйның машиналарынга хереглээр артык кезектерни бүдүрүп үндүреринге бүдүрүлге күүлерин тургузар дугайында саналдарны ай хуусаа иштинде киирип келир.

Колхозтарны, совхозтарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелерин болгаш организацияларын материал-техниктиг хандырарының хүлээлгелерин септелге-техника станцияларынга өнааганы-биле холбаштыр колхозтарга, совхозтарга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга садыглаар бүдүрүлге угланыышкынының материалдарының болгаш өске-даа барааннарының номенклатуразының дугайында саналды эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дугурушканын ёзугаар ай хуусаа иштинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга болгаш Центросоюзка дагзыр.

Көдээ ажыл-агый техниказын хуваарының турун турар чурумунуң орнунга 1958 чылдан эгелээш совхозтарга тракторларны, көдээ ажыл-агыйның машиналарын болгаш өске-даа дериглерни СТС-тер дамчыштыр совхозтарның дилеглерин ёзугаар ол сорулгага совхозтарга тускайлап берген капитал салыышкыннарының лимиттериниң хемчээлдеринге хостуг садыглаарының чурумун доктаадыр.

Тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектер-биле болгаш подшипниктер-биле колхозтарны, совхозтарны болгаш СТС-терни хандырарының айтырымын өнза ужур-дузалыг кылдыр көрбүүшаан, тракторларга, автомобильдерге, көдээ ажыл-агыйның болгаш чер казарының машиналарынга хереглээр артык кезектерни болгаш подшипниктерни бүдүрер талазы-биле бөттары шуут харыысалгалыг болурун улус ажыл-агыйының чөвүлелдериниң даргаларынга өнзаар.

Бүдүрүлге чери бердинген номенклатура ёзугаар айыттынган артык кезектерни бүдүреринин планын күүсеткен таварылгада тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни белеткеп турар үлетпүр бүдүрүлгелериниң талазы-биле бүдүрүлге планын күүсеткен деп санаарын доктаадыр.

Тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни ССРЭ-ниң Күрпланы-биле болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле дугурушпайн улус ажыл-агыйының чөвүлелдери бүдүрүлгеден дүүрүпер чорукту хоругдаар.

Дараазындагы саналдарны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга дагзыр:

а) тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглээр артык кезектерни болгаш подшипниктерни база дугуйлуг тракторларга хереглээр дугуйларны 1958 чылда чемей бүдүреринин болгаш дужаарының дугайында саналдарны ийи ай хуусаа иштинде киирип келир;

б) машина-трактор болгаш автомобиль парыгының чыл бүрүдеги өзүлдезин өөренип көрүп тургаш айыттынган артык кезектер-биле улус ажыл-агыйын бүрүн хандырарын барымдаалаш, тракторларга, автомобильдерге болгаш көдээ ажыл-агыйның машиналарынга хереглээр артык кезектерни бүдүрүп үндүреринге бүдүрүлге күүлерин тургузар дугайында саналдарны ай хуусаа иштинде киирип келир.

Колхозтарны, совхозтарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелерин болгаш организацияларын материал-техниктиг хандырарының хүлээлгелерин септелге-техника станцияларынга өнааганы-биле холбаштыр колхозтарга, совхозтарга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга садыглаар бүдүрүлге угланыышкынының материалдарының болгаш өске-даа барааннарының номенклатуразының дугайында саналды эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле дугурушканын ёзугаар ай хуусаа иштинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге киирип келирин ССРЭ-ниң Күрпланынга хүлээдир.

Септелге-техника станцияларынга, колхозтарга, совхозтарга болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелеринге болгаш организацияларынга минеральдыг чемишчидилгелерни, машиналарны, дериглерни болгаш материалдарны дорт сөорттүп чедирерин, а ол ышкаш оларга материалдарның дериглерин, артык кезектерни контейнерлерге, биче-биче бөлүктер-биле болгаш аңгы-аңгы вагоннар-биле (чыгган) дужаарын калбаа-биле практикалаарын улус ажыл-агыйының чөвүлелдеринге болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга хүлээдир.

Чүүктерни бээри билек айыттынган сөөрүттүлгелерге вагоннарны болгаш контейнерлерни тускайлап бээрин Орук харылаа министерствозунга дагзыр.

(Төнчүзү 3-кү арында).

СЭКП Төп Комитединде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

КОЛХОЗ ТУРГУЗУУН УЛАМ ЫҢАЙ ХӨГЖҮДЕР БОЛГАШ МАШИНА-ТРАКТОР СТАНЦИЯЛАРЫН ЭДЕ ОРГАНИЗАСТААР ДУГАЙЫНДА

Ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күүскомнарының көдээ ажыл-агый талазы-биле инспекцияларының дугайы

Колхоз тургузуун улам ыңай хөгжүдер болгаш МТС-терни эде организастаар талазы-биле хемчеглерни чедиишкинниг боттандырарының хөрөөнге чер-черниң партия болгаш совет органнарының ролю болгаш харыысалгазы онза өзүп турарын база совет демократияны улам ыңай хөгжүдер дугайында болгаш көдээ ажыл-агыйны удуртурунга республикаларның болгаш чер-чер органнарының ролюн өөдилер дугайында партияның сагыш салыышкыны ол хемчеглерден илергейлеттинип турарын өөренип көргеш, ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күүскомнарының тургузуунга өскерилделерни киирип, оларның составынга көдээ ажыл-агый талазы-биле инспекцияларны тургузарын чогумчалыг деп санаар.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекциязының начальниги райкүүскомнуң даргазының оралакчызы болурун доктаадыр. Район инспекциязының начальниги албан-дужаалга көдээ ажыл-агый талазы-биле дээди эртемниг болгаш практиктиг ажылдың дуржулгалыг кижилерни томуйлаар.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле районнаң инспекцияларынга онаар хүлээлгелер болза: мурнакчы дуржулганы болгаш эртемниң чедиишкиннерин пропагандалаары болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге нептередири, үрезин ажылының болгаш уксаалал хөрөөн, чер тургузуун болгаш черниң күрүне учедун организастаары, ветеринар албанын организастаары, көдээ ажыл-агый үнүштериниң хоралакчыларынга болгаш аарыгларынга удур демисел талазы-биле хемчеглерни чорударын хайгаараар чорукту, колхозтарның бухгалтер учедун таарыштыр тургузар болгаш чыл база квартал отчеттарын ажылдап кылыр талазы-биле колхозтарга дуза көргүзерин организастаары.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекцияларының дугайында дүрүмнү эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелери чер-черниң байдалдарын барымдаалап бадылаар.

Ветеринар участоктарын болгаш пунктуларын районнарның ветеринар эмнелгелериниң эргезинге дамчыдып бөөр болгаш оларны акшаландырарын чер-черниң бюджединче шилчидер.

Айыттынган участоктарның болгаш пунктуларның ажылдакчыларынга оларның дужаал талазы-биле ап турар шалыңнарын хевөөр арттырар.

Боттарының ветеринар албаны чок колхозтарның, совхозтарның болгаш өскеде-даа бүдүрүлгелерниң болгаш организацияларның ветеринар хандырылгазын, а ол ышкаш чоннуң хуу өнчүзүнде турар малдың болгаш куштарның ветеринар хандырылгазын районнарның ветеринар эмнелгелеринге онаар.

Эде организастап турар МТС-терниң контроль-үрезин болгаш агрономия лабораторияларын, а ол ышкаш көдээ ажыл-агый малдарын тарыш боозадыр талазы-биле станцияларны болгаш инкубаторкуш станцияларын көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекцияларының эргезинге дамчыдар, оларны акшаландырарын чер-чер бюджединче шилчидер.

Күш-ажылдың болгаш ажыл төлевириниң айтырыгларының талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүне комитеди-биле, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу-биле болгаш ССРЭ-ниң Саң министерствозу-биле дугуржуп тургаш, көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекцияларының штаттарын болгаш МТС-терниң чогуур ажылдакчыларының дужаалдыг шалыңнарына таарыштыр ол инспекцияларның ажылдакчыларының дужаалдыг шалыңнарын бадылаарын эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

Көдээ ажыл-агыйны перспективтиг хөгжүдер болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге эртемниң чедиишкиннерин база мурнакчы дуржулганы нептередир талазы-биле саналдарны көөрүнге болгаш белеткээринге бүдүрүлге-техниктиг чөвүлелдерни ажылчы чоннар депутаттарының районнар Советтериниң күүскомнарының чанынга организастаарын чогумчалыг деп санаар.

Бүдүрүлге-техниктиг чөвүлелдің составынга кирерлер болза: көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекциязының начальниги, колхозтарның даргалары болгаш тускай эртемниглери, совхозтарның, СТС-терниң болгаш районнуң көдээ ажыл-агыйының өске-даа бүдүрүлгелериниң директорлары болгаш тускай эртемниглери, көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекциязының кол тускай эртемниглери, районнуң план комиссиязының, көдээ ажыл-агый банкызының болгаш күрбанкының төлөөлекчилери, эртем-шинчилелдің албан черлериниң болгаш өөредилге черлериниң эртем ажылдакчылары болгаш тускай эртемниглери, көдээ ажыл-агыйның мурнакчылары болгаш өске-даа ажылдакчылар.

Бүдүрүлге-техниктиг чөвүлелдің туştус составын болгаш даргазын райкүүском бадылаар.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле район инспекциязынга отчеттуг сан-медээлерни өй-шаанда киирерин хандырып турар ТСЭ-ниң район инспекциязынга көдээ ажыл-агый ажылдарының күүселдезиниң чоруп турарының дугайында отчеттарны колхозтар, совхозтар болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа бүдүрүлгелери болгаш организациялары киирип турарын доктаадыр.

Кадрлар дугайы

МТС-терни эде организастап турарының үеэинде трактористер болгаш машина-трактор станцияларының өске-даа механизатор кадрлары оларның ажылдан турганы ол колхозтарга барып ажылдаан турарын эргежок чугула деп санаар.

Инженерлер, агрономнар, зоотехниктер болгаш колхозтарның өске-даа тускай эртемниглери, бүдүрүлге бригадаларының бригадирлери, мал фермаларының эргелекчилери кылдыр ажыглаары-биле эде организастаттынып турар МТС-терден көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин база дээди өөредилге черлерин болгаш техникумнарны дооскан аныяк тускай эртемниглерни доктаамал ажылга хүлээп алырын, а ол ышкаш оларны өске-даа удуртур албан дужаалдарже депшидерин колхозтарга сүмелээр.

Колхозтарга сүмелээри болза:

Механизаторларның күш-ажылының төлевирин бүдүрген продукцияның хемчээлинден болгаш күүсеттинген ажылдарның шынарындан хамаарыштыр, колхоз бүрүзүнде хүлээп алдынган ниити чурумга дүүштүр доктаадыр, ынчалзажок механизаторларга төлевириниң деңнели магадылаттынган минимум өзугаар ажылдап кылыышкынның нормазы дээш машина-трактор станцияларына оларның ап турганы төлевирден куду эвес болур. Хөрзүннүң үнүш-дүжүдүн бедидеринге идиг берип турар органиктиг чемишчидилгелерни ажыглаарынга, чугайжыдарынга болгаш өске-даа хемчеглерге механизаторларның сонуургалын тургузар төлөөде, таарымчалыг болган черлерге тарыыр черлерни үр хуусада механизаторларга быжыглаар.

Тускай эртемниглерге төлевирни оларның айда ажыл төлевири МТС-тиң чогуур тускай эртемниглеринге доктааттынган дужаалдыг шалыңдан куду эвес турар кылдыр барымдаалап чорудар. Өске-даа колхозчулар-биле деңге механизаторларга ай санында авансыны бөөр, ынчаарга ооң хемчээли магадылаттынган минимум өзугаар оларның МТС-терден болгаш колхозтардан ап турганындан куду эвес болур.

МТС-терниң удуртур ажылдакчыларының болгаш тускай эртемниглерининг ажылдап кылырын болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге оларны киирип келирин ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга, ВЦСПС-ке, күш-ажылдың болгаш ажыл төлевириниң айтырыгларының талазы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Күрүне комитединге болгаш ССРЭ-ниң Саң министерствозунга дагзыр.

Механизаторларга болгаш тускай эртемниглерге чуртталга амыдыралдың таарымчалыг байдалдарын тургузарын колхозчулар-биле деңге кодан кавызының участоктарын оларга айтып бөөрин, а ол ышкаш чуртталга бажыңнарын тудар талазы-биле оларга дуза көргүзерин колхозтарга сүмелээр.

МТС-терден колхозтарже шилчий берген механизаторларга болгаш тускай эртемниглерге чуртталга бажыңнарын тударынга чөлини колхозтарга 1958—1960 чылларда чуртталга бажыңынга 7 муң рубль чедир хемчээлге чеди чыл хуусаалыг бөөрин көдээ ажыл-агый банкызынга хүлээдир, төлөөшкинни чөлини алганының соонда ийиги чылдан эгелээш чорудар.

Техниканың айыыл чок чоруунун болгаш бүдүрүлге санитариязының талазы-биле МТС-терде күштүг болуп турар дүрүмнерни колхозтарга нептередир.

Колхозтарга ажылдарның айыыл чок чоруун болгаш бүдүрүлге санитариязының байдалын хайгаарап көөрүн профэвиледериниң Чөвүлелдериниң техниктиг инспекцияларынга онаарын ВЦСПС-ке дагзыр.

Септелге-техника станцияларын доктаамал кадр ажылчыннар-биле ай хуусаа иштинде четчеләәр чорукту хандырарын республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга дагзыр.

СТС-терни доктаамал ажылчын кадрлар-биле четчеләәрин колхозтарны үзүктел чок хандырарының, мастерскаяның ажылын болгаш СТС-терде арткан тракторларның болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын бүдүрүкчүлүг ажыглаарын хандырарының сорулгаларын, бүгү чылдың дүргүзүнде ажылчыннарны ажыл-биле долдур хандырарын барымдаалап турган, станцияларның директорлары чорудар.

Күш-ажыл төлевириниң чурумун, бүгүде чиигелдерни болгаш артык эргелерни, а ол ышкаш МТС-терниң чогуур ажылдакчыларынга доктааттынган турган, дээди өөредилге черлеринче болгаш техникумнарже өөредип чорударының негелделерин СТС-терниң ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга болгаш албан-хаакчыларынга хевөөр артырар.

Трактористериниң болгаш өске-даа механизаторларның ажылдап кылганы күш-хүннеринге акшаның болгаш натураның магадылал минимумун МТС-терниң механизаторларынга доктааттынган чурум болгаш хемчээлдер өзугаар СТС-терниң болгаш колхозтарның хөрөңгилериниң күсели-биле септелге-техника станциялары төлөөр.

Колхозтарга мергежилдиг механизатор болгаш өске-даа бүдүрүлге кадрларын белеткээрин хандырар сорулга-биле эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери, крайкүүскомнар болгаш облкүүскомнар-биле дугурушканын өзугаар көдээ ажыл-агыйның механизация училищелеринге, техниктиг, ус-дарган, тудуг училищелеринге болгаш школаларга колхозтарның путевкаларын өзугаар трактористерни, машинистерни, механиктерни, электриктерни, тудугжуларны болгаш массалыг мергежилдериниң өске-даа кадрларын белеткээриниң күш-ажылчы курлавырларының системазын организастаарын ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-ажылчы курлавырларның кол эргелелинге дагзыр.

МТС-терге мурнунда кадрлар белеткеп турган мергежилдер талазы-биле колхозтарга механизатор кадрларны белеткээрин 1958—1959 чылларда күрүнеиң күсели-биле күштүг турар байдалдар өзугаар чорудар.

Чуртка көдээ ажыл-агыйның дээди өөредилге черлерин болгаш техникумнарын шын таарыштырып тургузарын болгаш оларны бүдүрүлгеже чоокшуладырын хандырарын барымдаалавышаан, көдээ ажыл-агый талазы-биле дээди болгаш ортумак эртемниг тускай эртемниглерни бүдүрүлгеден чардыктырып-даа база аңаа ажылдатпышаан-даа белеткээрин экижидер дугайында айтырыгны эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле кады көөрүн ССРЭ-ниң Күрүпланынга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга, ССРЭ-ниң Дээди өөредилге министерствозунга дагзыр. Бо айтырыг талазы-биле саналды ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге 1958 чылдың июль 1-ге чедир киирип келир.

Колхозтарны болгаш СТС-терни акшаландырар база чээлижидер дугайында

МТС-терни эде организастааны-биле болгаш колхозтар тракторларны база көдээ ажыл-агый машиналарын садып алганы-биле холбаштыр колхозтарга сүмелээри болза:

а) көдээ ажыл-агый артелиниң Уставынга эргежок чугула өскерилгелерни киирер, аңаа мындыг үүлдү барымдаалаар:

Техниканы ажыглаары-биле холбашкан, ол ышкаш келир чылдарның дүжүдүнүн механизастаттынган ажылдарын күүседир талазы-биле чарыгдалдарны дуглаарынга холбашкан нефть продуктуларын, артык кезектерниң, септелге болгаш өске-даа материалдарның доктаамал курлавырларын тургузарын барымдаалап өй-тавында бүдүрүлге ажыл-чорудулгазын хандырарынга эргежок чугула хемчээлдерге чедир колхозтарның саарылга хөрөңгилериниң фондуларын чоокку чылдар иштинде элээн көвүдедир.

Колхозтарның ниитиниң ажыл-агыйының улам ыңай өзүдезин, школалар, эмнелгелер, интернаттар, оруктар тудуушкунун хандырарынга, тракторларны, комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын садып алырынга акша орулгаларындан хуваашпас фондуже шилчидиишкинни көвүдедир;

б) тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын садып алырынга, ол ышкаш көдээ ажыл-агый техниказының капитал септелгезин чорударынга хуваашпас фондуларның эргежок чугула акша хөрөңгилерин үндүрүп бөөр сорулга-биле 1958 чылда колхозтуң орулга-чарылга сметазы болгаш бүдүрүлге планы-биле көрдүнген капитал салыышкыннарның структуразын өскертир.

Көдээ ажыл-агый болгаш өске-даа ажылдарны күүсеткени дээш, ол ышкаш машиналарны хөлезилеп ажыглааны болгаш колхозтарны техника-биле хандырганы дээш, СТС-тер-биле акша-биле төлеп турар санажылгаларга, машиналарның болгаш дерилгелериниң агар септелгезиниң төлевирине, нефть продуктулар, машина-трактор парыгын септээринге артык кезектер болгаш материалдар садып алырынга, семирттирил-биле мал болгаш куштар садып алырынга колхозтарның боттарының хөрөңгилери чедишпейн барган таварылгада боттарының саарылга хөрөңгилерин тургускуже чедир келир чылдың дүжүдүнге сезоннуг бүдүрүлге чарыгдалдарынга колхозтарның амгы үеде чээлижиттинип турар чарыгдалдарынга немештир колхозтарга кыска хуусаалыг чээлини берип турарын ССРЭ-ниң Күрүне банкызынга чөпшээрээр.

Садып ап турар чаа машиналарны бүрүн төлөөринге четчир хөрөңгилер колхозтарга чедишпейн баар таварылгаларда ол сорулгага колхозтарның дилээн барымдаалап 5 чылга чедир хуусаалыг чээлини колхозтуң экономиктиг байдалындан хамаарыштыр берип турарын Көдээ ажыл-агый банкызынга дагзыр.

1958 чылдың июль 1-ден эгелээш колхозтарның СТС-тер-биле болгаш өске-даа берикчилер-биле, ССРЭ-ниң Күрүне банкызының болгаш Көдээ ажыл-агый банкызының албан черлери-биле база бюджет-биле санажылгаларын күрүне болгаш кооператив бүдүрүлгелериниң база организацияларынга доктааттынган чурум өзугаар чорудары эргежок чугула деп санаар.

Септелге-техниктиг станциялар өй-тавында бүдүрүлге болгаш садыг ажыл-чорудулгазын хандырарынга нормативтиг хөрөңгилердиң хемчээлдериниң бодунуң саарылга хөрөңгилер-биле хувааттынган турарын доктаадыр:

а) колхозтарга садары-биле көрдүнген тракторларны, машиналарны, артык кезектерни болгаш дериглерни, өөлчег белдирлерин, агрегаттарны, септелгеге хөрөңгөөр артык кезектерни болгаш өске-даа кылыгларны садып алырынга, а ол ышкаш бодунуң бүдүрүлгезинге-даа, база колхозтарны, совхозтарны болгаш көдээ ажыл-агыйының өске-даа организацияларын хандырарынга чугула кывар болгаш чаар материалдар, чемишчидилгелер, хоран-химикаттар болгаш өске-даа бараанар база материалдар садып алырынга;

б) дооспаан бүдүрүлгеге болгаш дузалаар ажыл-агыйларның бүдүрүлге күрлавырларынга.

Колхозтар тракторларны болгаш көдээ ажыл-агый машиналарын чагыырда СТС-тер-биле дугурушканын өзугаар оларның өртээнин 10 хуузу чедир хемчээлдерге аванс киирери эргежок чугула деп санаар.

Эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдери-биле, ССРЭ-ниң Саң министерствозу-биле, ССРЭ-ниң Күрүпланы-биле болгаш ССРЭ-ниң Күрүне банкызы-биле дугурушканын өзугаар СТС-терге бараан-материалдыг үне-өртектериниң курлавырларын нормалаарының кол принциптерин 1958 чылдың июнь 1-ге чедир тодарадырын ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга дагзыр.

Колхозтарның тракторларга болгаш машиналарга чагыгларын барымдаалап ийиги чартык чылда көдээ ажыл-агыйның тракторларга болгаш көдээ ажыл-агый машиналарынга хереглелин тодарадырын болгаш айыткан хереглелдериниң дугайында сан түүкү ССРЭ-ниң Күрүпланынга 1958 чылдың июнь 1-ге чедир дыңнадырын эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

Ажылдакчыларның культура-амыдырал байдалдарын экижидеринге болгаш бүдүрүлгени сайзырангайжыдарынга бүдүрүлге фондулары СТС-терге тургустунган турарын доктаадыр. Чамдык станцияларның аайы-биле фондуга шилчидилгелериниң түүү станцияларның ажылдакчыларының ажыл-төлевириниң чыл фондузундан 7 хуудан ашпаан турар төлөөде, айыттынган фондуга шилчидилгелериниң планныг орулгадан 3 хуу болгаш пландан ажыр орулгалардан 30 хуу хемчээлге чорудар.

Ажылдакчыларның культура-амыдырал байдалдарын экижидеринге болгаш бүдүрүлгени сайзырангайжыдарынга бүдүрүлге фондузунга шилчидилгелер соонда СТС-терниң планныг орулгазы ажыл-агый санажылгалыг бүдүрүлгелерге көрдүнген чурум өзугаар ажыглаттынган турарын болгаш план өзугаар бирги өөлчегге бодунуң саарылга хөрөңгилериниң, капитал салыышкыннарның болгаш станцияларның өске-даа чарыгдалдарының өзүлдезин хандырарынга угланырын, а арткан кезээн, ындыг болза-даа 10-дан өскөөш эвес хуузун эвиледешкен республикаларның бюджеттеринге шилчидилгелер хевирлиг киирерин доктаадыр.

Дазыл тура тырттар машиналар-биле черни арыглап аштаар, күр черлерни аңдарар талазы-биле ажылдарны болгаш колхозтарда чорудуп турар өске-даа ажылдарга МТС-терниң чарыгдалдарын күрүненин күсели-биле хамаарыштырар дугайында (бүрүнү-биле азы кезик чамдыктап) ССРЭ-ниң чазаның шиитпирлерин СТС-терге күштүг болдуруп нептередир.

Бо доктаалдың күүселдезиниң чоруп турарының дугайын 1958 чылдың июль 15-те база 1959 чылдың январь 1-де СЭКП Төп Комитединге болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге илеткээрин компартияларның ТК-ларынга болгаш эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге дагзыр.

• • •

Колхоз тургузуун улам ыңай хөгжүдериниң болгаш социалистиг көдээ ажыл-агыйны көдүрериниң талазы-биле хемчеглерни боттандырары кончуг чугула деп СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели санап тур, ынчангаш бо хемчеглерниң чедиишкиннинг боттаныышкынын болгаш көдээ ажыл-атый бүрүлгезиниң улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүн хандырарынче компартияларның ТК-ларын болгаш эвиледешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдерин, партияның крайкомнарын, обкомнарын болгаш райкомнарын, автономнуг республикаларның Министрлер Чөвүлелдерин, крайкүүскомнарны, облкүүскомнарны болгаш райкүүскомнарны, колхозтарның, СТС-терниң, МТС-терниң болгаш совхозтарның партия эте организацияларын кыйгырып тур.

Саанчы Мария Балдан

Халбаңныг кара хураган кежи бөрттүг, фуфайказының кырындан сарыг халат кеткеш, оозун куржанып алган, холунда бөдүрээлиг чолдаксымаар чоон кадай:—Апре-э-эль, кайда чыдып алдың күжүрүм—деп, кыйгырып, оозун сатташ база бир инектиң чаны-биле эртип чыда:—Ба, чүге өл черде чыдып алган сен, агбайым? Тур, дөө кургаг черге барып чыдып ал—деп, чугаалавышаан, өл черге чыткан инекти тургузу ойладып, база бирөөзинге келгеш:—че, чалгааравайн дүрген тура халый бер-даан. Өөрүннүң эмии саамчып, сени манай бөөр ыңкажыгай—деп, инек бүрүзү-биле чугаалашпышаан, хуун долдур саап алган сүдүн өске саваларже кудуп, ажылдап турган.

Бригадир эш Тумат Санчы ол саанчыже айыткаш,—бистиң эң эки саанчыларывыстың бирөөзи—Балдан Мариявыс ол-дур—диди.

Дүштеки саалда доозулган.

— Эки-и, курунарның ийи талазында кызыдып алган ийи ак аржыылдарыдар кандыг хүлээлге күүседип турарыл деп, саанчының холун тудуп мендилежип тура, баштактанып айтырдым.

— Бо солагай талазында аржыыл инектиң эмиин чодар, а оң талазындаазы хол чодар аржыыл-дыр ийин, дарга. Эыт, сүт болгаш саржаг бүдүрер талазы-биле Американы чедер сорулганы салган харыысалгалыг үеде мал эмиинге хоочу тыптып, сүт өвөөжидипсе берге-ле болгай—деп, ийи аржыылын безин дыка үнелеп тайылбырлады.

Балдан Мария чүгле Улуг-Хем районунуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозта эң эки саанчы эвес, харын области дээре саанчыларның бирөөзи.—Колхозка саанчылап киргеш, чүгле чыл чаа-ла ажыл турар хирецерде, хөй сүт саарының аргазын канчап чедип апкан силер—деп, айтырыгга эш Балдан мынчаар тайылбырлап турар.

— Хөй сүт саап алырының айтырыын черле сонуургап, солун сеткүүлдерни элээн номчуп турган мен. Тывалар мал-биле кады өскен. Ынчалза-даа хөй сүт кайын үнүп келир чүвел дээрзин билбейн чораан-дыр. Хөй сүт алыр дизе, малга эң эки ажаалда болгаш чемгерилге херек. Зоотехниктиг сүмелерни үргүлчү сагыыр, ол талазы-биле эртемниг улус-биле сүмележири чугула чүве-дир. Бо талазы-биле мен мындыг ажылдарны кылып турар мен.

Саар инекти чемгерери кол айтырыг. Хүнде инек бүрүзүнүң бир чиирингe 20 килограмм силос, 4 килограмм далган, а немелде чемгерилгеге 10 килограмм сиген берип турар мен. Чамдык сүдү хөй инектерге бодумнуң далганымны-даа, хлевимни-даа немелде чем кылдыр берип турар мен. Бир эвес саар инектиң чеми өске холуксаа чогундан чүгле чаңгыс аай сиген, азы силос чигеш турупгар болза инек ол чемни үргүлчү чип шыдавас болгаш ындыг чемге мал эригип, хөңнү калгаш, хөй сүттү берип шыдавайн баар. Инекти чемгеррде ооң үе, шагын бодары база-ла чугула. Чемгерер шакты эрттириптер, азы эрте чемгерер чорук малдың чем шиңгээдир организмин болгаш чемни өй-шаанда четчези-биле хайылдырып, шиңгээдип алырынга хоралыг. Ооң уржуундан инектиң сүдү база-ла кызыр-лыр. Саар инектерден хөй сүт алыр дээш чемни хөлүн эртир көвүдедири—мал чемин шын ажыглаарынга болгаш инек бүрүзүнден хөй сүт алырының шын чемгерилгезиниң нормазын тып алырынга база-ла бергедей бөөр. Ынчангаш зоотехниктерниң сүмезин өзугаар мал чемин чоорту улгаттырып, инектерниң өзүп бар чыдар сүдү доктаамал болтуже чедир чемни улгаттырза эки.

Малды ажаары база-ла кол айтырыг. Инектер өл, азы доң черге чыткаш үзүнбаазын аарыглардан аарып, азы инектиң эмии соокка доңуп, хорлап болур чүве-дир. Ооң хараазы-биле маллың сүдү база-ла кызырлыр. Ону барымдаалааш инектерни өл шыкка чыттырбайн, маллың адаан үргүлчү кургаглап, мыяан аштап, өл болгаш шык черлерге чыткан инектерни кургаг чыынче хай деп турарын эш Балдан тайылбырлаан.

Инектерниң эмиглерин хаигааараары. Саар инектиң эмиг өстерин нугуп турарга эмигниң сүт чыглыр үттери алгын, сүт сайзырадыр бестери экижээш, сүт улам-на көвүдеп турар. Ону барымдаалааш, зоотехниктерниң сүмезин үргүлчү сагып, инектеримниң эмиин саггаан санында аржыыл-биле чотпушаан, нугуп турар мен—деп, саанчы Мария Балдан бодунуң дуржулгазын чажыт чокка тайылбырлаан.

Шак ындыг аргаларны ажыглап тургаш, 1958 чылдың өирги кварталында сүт саалдазын 169 хуу, азы инек бүрүзүнден ортумаа-биле 310 килограмм сүт саап алыр тургаш 524 килограммны саап алган.

Мария Балданның бажыңында малдан хөй продукт алырының талазы-биле хөй литература база бар. «Чуртка хөй сүттү болгаш эштти берөөлинер», «Бызаларны соок черге доруктурары», «Инектерни эдериштирер болгаш ооң бызаалазашкыны», «Инектерни саары», «Инектериниң сүткүр продуктулуун бедидери» деп база ооң-даа өске номнарны эш Мария Балдан номчуп өөренип турар. Бодунуң билип алган чүүлдерин эш-өөрүнге тайылбырлап, өилбейн барган чүүлдерин эш-өөрүнден айтырып ап, саанчы эштериниң дузазын үргүлчү ап турар

Марияның саанчылап турар Кожай фермазы сүт саалдазының талазы-биле 1958 чылдың бирги кварталында районга бирги черни өөлөөш СЭКП Улуг-Хем райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчимир Кызыл тугун алган.

С. ТЕЛГЕР-ООЛ.

ПЛЕНУМГА ИЛЕРЭЭНИ

Чоокта чаа чырыдыышкынның база дээди школалар болгаш эртем албан-черлериниң ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң ийиги пленуму болуп эткен. Ук пленумнуң ажылынга профэвилел обкомунуң кежигүннериниңдеи аңгыда, чамдык районнарның улус өредилге килдистериниң эргелекчилери болгаш өске-даа активчилер киржип, чугаалашкан айтырыглар талазы-биле боттарының санал-оналларын бергеннер.

Пленум үш үүл айтырыгларны чугаалашкан. Чаа өредилге чылынга Каа-Хемнин школаларында белеткел ажылдарының дугайында районо эргелекчизи эш Бобков пленумга илеткел кылган. Илеткелден илерээни болза, районда 20 школаларның хөй кезии чаа өредилге чылынга белеткелди барык чыл эгезинден бээр чорудуп келген. Бүгү школаларга хереглеттинер 5500 кубометр одаар ыыштың 4000 кубометри белеткеттинген болгаш ооң 50 хуузу школалар чаныла сөөрттүнген. Ылаңгыя Ильинка, Даниловка болгаш Федоровка школалары хереглеттинзе чогуур ыяжының хөй кезиин сөөрттүп апкан.

Школаларның чаа өредилге чылынга белеткелинге районнуң хөй-ниитизи улуг кичээнгейни салып турарын ол демдеглээш, бүгү школаларның капитал болгаш үүрмек септелгелериниге ажыглаар 18 тонна чугайны болгаш хереглезе чогуур тудуг ыяжын болгаш кадаг, шил дээн ышкаш үүлдерни четчир саниыы-биле белеткеп алганын дыңнаткан.

Ынчалза-даа бо айтырыг талазы-биле илеткелчи болдунуң илеткелинге чүгле ниити сан-чурагайлар адаары-биле кызыгаарлангаш, район школаларында чаа өредилге чылынга белеткелдиң боттуг байдалын илеретпейн барганын пленумнуң киржикчилери буруу шаап көрген. Эш Бобковтуу-биле алырга, белеткел чаягаар бүдүп, бүгү-ле чүве белен апарган болуп турар, а кажан тус-тус школалар ааны-биле херектиң байдалын пленумнуң киржикчилери айтыра бээрге, ооң билбес үүлдери хөй болган.

Кайы-кайы школаларга кандыг септелгелер болурул, кажан доостурул, кайы школаларга кандыг-кандыг эртемнерниң азы класстарның талазы-биле каш башкы немей хереглеттинерил, өредилге номнары, программалар болгаш өредилгениң дериг хереклелериниң талазы-биле школаларның немелде хереглели чежел, оларның чагыы кылдынган бе дээн ышкаш айтырыгларга орта харыы берип шыдаан. Мынчага эш Бобков ук илеткелге харыысалга чок белеткеп, ону чиик көрген дээрзин пленум шыңгыы айытган.

Көдээ черлерде башкыларга материалдыг амыдыралдың чиигелделерин көргүзер талазы-биле чазактың доктаалын Барыын-Хемчик районда күүседип турарының дугайында районо эргелекчизи эш Өлзейниң илеткелин болгаш профэвилел райкомунуң даргазы эш Барановтуң эдеринчи илеткелин пленум база дыңнап чугаалашкан. Совет улусчу башкыларның амыдыралы-биле тудуш холбаалыг бо чугула айтырыгны чөп шиитпирлээри дээш сөөлгү үеде районда элээн кичээнгей салдынып турар апарганын илеткелчилер чамдык чижектерге көргүскен. Чүл дизе, район школаларында ажылдап турар 118 башкыларның хөй кезии чурттага бажыңнары, одалга болгаш чыраттары-биле эки хандыртынып, оларның ажылдап, чурттаарынга таарымчалыг байдалдарны болдунар-ла аргалар-биле тургусканын олар демдеглээн.

Партия болгаш чазак коммунистаг ниитилелдиң келир үеде тургузукчуларын кижизидер башкы кадрларның дугайында ада өлүнүң сагыш човаашкынын доктаамал көргүзүп, көдээ башкыларга чигелделерни тывыскан турбуже, районнуң удуртур организациялары, чамдык колхозтарның баштаар черлери болгаш районо башкыларның ажылдап, чурттаарынга эртежок чугула бүгү байдалдарны ам-даа чогуур негелдезинге чедир турусааны пленумга илерээн. Районда 118 башкыларның чүгле 21-зи дузалал ажылагыйлыг, а хуузунда эки бажыңнар тудуп алган башкылар барык ховар. Башкыларга үлетпүр бараанларының база аш-чем продуктуларының хандырылгазы мурнукузу хевээр үзүктелиишкиниг, ассортиментизи четпес бооп турар. Ындыг байдал Аксы-Барлык школазының башкыларынга таваржып турган.

Кадрларның, ылангыя башкыларның материалдыг амыдыралын оларның политик-моральдыг амыдыралындан хоора көрүп болбазы билдингир. Ынчаарга районда башкыларның ортузунда политик-кижизидилгелиг ажыл база кошкак дээрзин пленум айытган. Үүл дизе, башкыларның билиг, мергежилиниң өзүлдези багай. Кызылдың башкы училищезинин бот өредилгелиг салбырында өренип турар 51 башкыларның чүгле 11-зи өредилге планын күүседип турар, а өске артканнары чаңгыс курска-ла каш чылда улаштар олурып турар. Кижизидилге ажылы багай тургустунганының уламынан чамдык Аянгаты, Шеңпээр ышкаш школаларның башкыларының ортузунга бөлүглежип арагалаар, күрүненин, хөй-ниитинин этхөреңгизин оорлаар болгаш өске-даа аморальдыг үүлгедиглер кылыр чорутар болдунуп келген.

Үстүнде айтырыгларның талазы-биле пленумнуң киржикчилериниңден Сүт-Хөл районнуң улус өредилге килдизинин эргелекчизи эш Логбинчев, чырыдыышкын ажылдакчыларының профэвилелинин Бии-Хем райкомунуң даргазы эш Хабарова, Эрзин районозунуң инспектору эш Клынут, ол райононуң эргелекчизи эш Тапхалаев, Таңды районнуң улус өредилге килдизинин эргелекчизи эш Михайлюк, Чербиде өскүс уруглар бажыңының директору эш Тамдын-Сюрюн олар санал берип, боттарында ажыл-херектиң байдалын тодаргай чугаалааннар. Ол ышкаш айтырыгларны пленумга четпес белеткээни дээш профэвилел обкомунуң президиумун, ооң даргазы эш Курченкону шыңгыы шүгүмүлеп, оперативтиг эки ажылдаарын олар негээннер. Бо айтырыгларга хамаарыштыр областың улус өредилге килдизинин эргелекчизинин оралакчызы эш Соколов, профэвилелдериниң область чөвүлелиниң секретары эш Матюшов болгаш өскелер-даа база саналдар бергеннер.

Пленум үстүнде айтырыглар талазы-биле делгеренгей шиитпирлерни хүлээп ап, моон соңгаар школаларның өредилге кижизидилгелиг ажылынга профэвилел организацияларының идепкейлиг киржилгезин хандырарын профэвилел обкомунга, ооң тус-тус райкомнарынга болгаш кудуку организацияларынга дааскан.

Профэвилел обкомунуң пленуму 1958—1959 өредилге чылынга школаларны үлегерлиг белеткээр талазы-биле социалистиг чарышты калбартыр дугайында айтырыгны база чугаалашкаш, ооң негелделерин бадылаан.

Элегес шахтерларының ажылы болгаш амыдыралы

Аътты хамаан чок чадаг кижи безин үнери берге бедик даг баарында кезек бажыңнар, хөмүр даш оваалары. Вагончугаштарда хөмүр дашты төккениниң даажы ырактан-на иле. Кызыл-Хавак шахтазынга чеде бергеш, ол участоктуң начальниги Павел Дмитриевич Швайкога дораан-на ужуражы бердивис. Биске ол шахтаның ажылының дугайында допчулай азарак чугаалааш, бодунуң ажылагыйы-биле чоок таныжарынче чалады.

— Өске ажыл черлеринге бодаарга, шахтерлар арай онза улус болдур бис ийин. Бодунар-ла көре бээр силер—дээш, хол сайгылгааннары болгаш шахтернуң өске-даа хереклелери турар складче кылаштапты.

Чурукта: (солагай талазындан оң талазынче) Д. Чаш-оол—даг мастери, А. Дуптенго—аът сүрүкчүзү, М. Патракеев—забойщик, А. Тимченко—лампа кылыкчызы, М. Мохов — забойщик.

— Час дүжүп, хүн караа чылый бергенде кижилерниң ажыл-амыдыралы бирле дааш-шимээнниг, хөглүг, шимченгир ышкаш апаар; май мурнунуң социалистиг чарыжынга алган хүлээлгелерин чедишкиниг күүседир дээш чаа-чаа күжениишкиннер тыптып келир; колхозчулар—часкы хову ажылдары, малчыннар—малдың чаш төлү, а ажылчыннар эки шынарлыг хөй-хөй продукциялар бүдүрер дээш демисежип турар. А шахтерларга час чаа, солун чүү эккээрил?—деп айтырарымга, Павел Дмитриевич кезек када боданган ышкаш ыыт чок чорааш, чугаалады:

— Бистер, шахтерлар шагның кайыдаа үезинде чаңгыс аай ажылдыг бис. Бойдустуң дөрт эргилдери-биле кады чер адаанга чайын серии, кыжын чылыг апаарын санаваска биске кандыг-даа өскерилгелер турбас деп болур. Шаг чаагайы келгенде чылыгга, чырыкка, ногаан бойдуска кым черле өөрүвес деп. Бистиң хүн-бүрүнүң ажылывыс харын хөй чаа үүлдерлиг болдур ийин.

Шахтаже кирер эжик аскынга Сергей Куприянов-биле таныштывыс. Ол бодунуң ажылын кысказы-биле мынчаар тайылбырлады:

—Мээң ажылымдан бистиң эзлчегнин тывыжы кол хамааржыр. Кайы хире хөй хөмүр даш буза тепсип кагдыр мен, ол хирени чуртка бээр бис. Ынчангаш буза тевистирикчи мээң ажылым өскелерге ажылды бээр деп санап болур—дээш кара хөмүр апарган арнын оң холу-биле чоткаш, кирбей сарыг салын сыйбады.—Чер адаанын ажылынга назылааже ажылдап келдим. Кадык тургаш, моон кайын-на адырлыр деп мен. — Чугааны ооң-биле доосканын көргүзүп, даг мастери Пашковский-биле каш сөс солушкаш, шахта иштинче кире берди.

Чер иштиниң карацгызын кандыг-даа карацгы дүнге дөмейлээр дээр ужур турбас. Хол сайгылгаанының херелинге безин чанында кожа турган кижи имирерип көстүр. Чер иштинче элээн кирип бар чорувуста дөрт вагончугаштарда долдур хөмүр даш сөөрткен аттыг кижи удур келгеш, чанывыс-биле дүргени кончуг эрте берди. Удаваанда мурнувуста, элээн ыракта, хол сайгылгааны имирерип, каккыланган демир даажы дыңналып келген.

Аът сүрүкчүзү Канзан-оолдуң транспортерлар дамчыштыр келген хөмүр дашты вагончугаштарга чүдүрүп турары ол. Ону эрткеш, элээн кылашташкаш хөмүр даш ап турар черге чеде бердивис. Дагны өрү чоорту-ла бедип үне берген хөмүр даш алган орукту дургаар транспортер тургузуп каан, а ооң кыры-биле борбак-борбак хөмүр даштар ийни куду шуужуп-ла турар.

Забойщиктер кидин түлүк ажылдаан турган. Сергей Куприяновтуң буза тепсип каан хөмүр даажы овааланы берген чыткан: кырынга базарга транспортер кырынче боду-ла чуглуп кире бээр. Ында ажылдап турар кижилер—эзлчегнин эки ажылчыннары Карл Бауман, Федор Морозов, Тимофей Сутимов болгаш ооң-даа өскелер—дадыккан шахтерлар-ла болгай.

Кызыл-Хавак шахтазында ийи эзлчег ажылдап турар. Оларның дээрези даг мастери Пашковскийниң эзлчэ. Март айның бүдүрүлге планын канчаар күүсеткенин чижекке ап болур. Кызыл-Хавак шахтазынга ол айда 2840 тонна хөмүр дээш тывары планнаттынган турган болза ону 152 хуу кылдыр азы чуртка пландан дашкаар 1478 тонна хөмүр дашты берген. А эш Пашковскийниң эзлчэ эзлчегде 65 тонна хөмүр тывар планныг тургаш, ону доктаамал 80—90 тонна кылдыр күүседип турар.

Эзлчегниң ажыл хүнү доозулган. Шахтерлар даштыгаа үнүп кээп турда дараазындагы эзлчегниң улузу чедип келген. Шахта иштинден сөөлгү вагоннар үнүп келген. Пашковскийниң эзлчэ ажыл хүнүнде 136 вагон хөмүр тыпкан азы эзлчег нормазын 136 хуу күүсеткен.

— Бөгүн каш болду?—деп, дараазындагы эзлчегниң шахтерлары айтырган:

— Хөй-даа эвес, эвээш-даа эвес. Сезен аза дүжүп тур. Аргалыг болза, деннежип көрүүндерааи, өңнүктер — дээш, Бауман эштеринче көрген. Эштери ону ниити хүлүмзүрүг-биле деткип кагдылар.

Карл Бауман шахтага ам беш чыл ажылдап келген. Шериг албан-хүлээлгезин эрттиргеш, ол шахтага күш-ажылчы амыдыралын эгелээн. Бауман анаа кээп, өгленип-баштанып, боду бажыңныг, ажыл-агыйлыг апарган. Ажылының стажы эвээш-даа болза, шахта ооң аалы-биле дөмей болу берген.

— Шоолуг үр ажылдаваан-даа болзумза, шахтага өөренип калдым. Мен бодааде таарыштыр салдынган. Дөрде өрээлдин бир азыында радиоприемник ырлаан. Шала кырында чадып каан дөжекте ооң бичеоглу ойнаан. Алешечкиннерниң амыдыралы аас-кежиктиг, хөглүг-даа, байлакдаа.

Андрей Иванович Тывага 1946 чылда бичии оол келген. Ол-ла чылын Элегес шахтазынга кирип, аът сүрүкчүзүнге ажылдап эгелээн. Элээн каш чылда ол-ла ажылынга турган, ооң соонда забойщик апарган. Андрей Иванович Элегес шахтазынга 12 чылдар дургузунда ажылдап келген хоочун дагжы. Ол-ла черинге өгленип алган. Ооң кадайы Ильмира Халимовна Элегестиң шахта эргелелинде нормировщиктен турар. Алешечкиннер ам Рима дээр уруглуг болгаш Саша дээр ооллуг. Шак ындыг өг-бүле аас-кежиктиг, өөрүнчүг амыдыралдыг болбайн канчаар!

С. НАТПИТ-ООЛ.

Фотолар В. Лутковтуу.

Чурукта: Алешечкиннерниң өг-бүлези.

Райкомнуң бюрозу чогуур деңнелге турар ужурлуг

(СЭКП Каа-Хем райкомунуң пленуму)

«Колхоз тургузуун улам ыңай хөгжүдер болгаш машина-трактор станцияларын эде организастаар дугайында» СЭКП ТК-ның Пленумунуң база ол айтырыгның талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Советинин бирги сессиязының шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дугайында айтырыгны райкомнуң пленумунга чугаалашкан. Чугаалашкан айтырыгның талазы-биле илеткелди райком секретары эш Москаленко кылган.

СЭКП ТК-ның февраль Пленумунуң доктаалын чонга таныштырар база ССРЭ-ниң Дээди Советинге эш Хрущевтуң илеткелиниң тезистерин бүгү чоннуң чугаалажып көөрүн организастаар талазы-биле элээн ажылды райком организастаан. Илеткелдиң тезистерин чугаалажып көрген хуралдарга 3 муң хире кижи олурушкан, анаа 200 ажыг кижи саналдарын берген. Районнуң бүгү ажылчы чону Пленумнуң доктаалын болгаш илеткелдиң тезистерин бир эп-сеткилдин-биле деткээннер. Колхозтарга, албан болгаш бүдүрүлге черлеринге болган хуралдарның киржикчилери Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың чоннуң эргежыктарынче угланган шиитпирлерин улуг сеткил ханыышкыны-биле деткип турганнар.

Колхозтарның техниктиг хандырылгазының чаа хевиринче шилчиир дугайында айтырыг бүгү тала-биле болгаш кичээнгейлии-биле өөренип көрдүнер. Ооң түңнелинде районда «Тиилелге» болгаш Ленин аттыг колхозтарның кежигүннери эргежок чугула техниканы 2 чыл хуусаалыг садып алырын болгаш техниктиг хандырылганың чаа хевиринче бо чылын шилчип киреринн шиитпирлээннер. Ынчангаш олар техниканы садып ап эгелей бергеннер. «Октябрь 14 чылы», «Кызыл тук», «Коммунизмче орук» колхозтар бо чылдан эгелеп мал чеми белеткээриниң комплексилиг бригадаларын тургузарын шиитпирлээннер. Ооң-биле кады районнуң колхозчу тараачылары («Тиилелге» биле Ленин аттыг колхозтардан өскелери) оларның ажыл-агыйлары техниктиг хандырылганың чаа хевиринче бо чылын шилчип шыдавазын улуг хожудаашкын деп демдеглеп, колхозтарның экономиказын быжыглаар хемчегларни ап чорударын баштаар черлерге дагзып турганнар.

Ынчалзажок райкомнуң талазындан чедир ажылдаттынмаан үүлдер турганы-биле МТС-тиң удуртукчу ажылдакчыларының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының база механизаторларының ортузунга чамдык шиитпир чок чоруктар база тургулаан. Чижээ, МТС-тиң директору эш Пащенко машина-трактор станцияларын эде организастаарының ажык-дузалыын солунга бижип тургаш-ла, «Межегей» совхозтуң директору эш Борисов-биле чугаалажып, анаа инженер бооп ажылдаар күзелин илередип, областың көдээ ажыл-агый эргелелинге чедип турган. МТС-те партия организациязының секретары эш Тупицин механизаторлар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды күштелдирер ужурлуг тургаш, «МТС дүже бээр, колхоз баар апаар» дээш, өске районче чоруур дугайында айтырыгны обкомга тургузуп турган. Удуртукчу ажылдакчыларның ындыг хөөннери чамдык ажылдакчыларга база билдине берген. Ынчангаш элээн хөй механизаторлар бүдүү ажыл дилеп турганнар. Колхозка ажылдаар күзелин илереткен чаңгыс-даа инженер-техниктиг ажылдакчы чок болган. Ол чорук СЭКП райкомунуң кошкак ажылдаанындан болгулаан.

Техниктиг хандырылганың чаа хевиринче шилчиир дугайында колхозтарның белен эвес чоруктары база хөй болгулаан. Чижээ, «Коммунизмче орук», «Кызыл тук», «Бурунгаар» колхозтарның күрүнеге төлээр өрелери кайызында-даа миллион ажыг рубль бооп турар. Ооң ыңаа «Кызыл тук», «Совет Тыва» колхозтарда механизатор кадрлар база четпес болган.

Колхоз тургузуун улам ыңай быжыглаар болгаш машина-трактор станцияларын эде организастаар айтырыгны шын шиитпирлээр талазы-биле СЭКП райкому, ооң бюрозу чедир ажылдавайн турганын райкомнуң кежигүннери шүгүмчүлээннер. Райком кежигүнү, «Тиилелге» колхозтуң даргазы эш Зайцевтиң чугаалааны болза:

— Колхоз тургузуун быжыглаары дээрге, чүгле колхозтарга техниканы садары эвес, а оларның экономиказын хөгжүдери болур, районда «Ленинчи орук», «Октябрь 14 чылы», «Октябрь 30 чылы» дээн чергелиг биче шыдалдыг, үүрмек колхозтар бар. Оларны улгаттыр каттыштырар дугайында айтырыгны райком өөренип көөр ужурлуг турган. МТС-тиң механизаторларының аразынга туруш чок хөөннер үнүп кээри билек, ону эдер хемчегни база албаан. Ындыг байдал чамдык трактор бригадаларының часкы тарылгага белеткелин кошкадырынга чедирген.

Колхозтар даргалары, райком кежигүннери эштер Киселев, Прокудин, Дикуноь олар СЭКП райкому болгаш райкүүсөмнүн район звенозундан колхозтарга барып ажылдаар эштер-биле ажыл чорутпайн турганын демдеглээннер.

Пленум чугаалашкан айтырыгның талазы-биле шиитпирни хүлээп алган. Ындыг часкы тарылганы чедишкиниг эрттирер, колхозтарны организас-ажыл-агый талазы-биле быжыглаар хемчегларни айтып турар.

С. ТАМБА.

Колхозтарның экономиказын улам хөгжүдер

СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң эзлчеглиг пленуму СЭКП ТК-ның февраль Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советинин бирги сессиязының «Колхоз тургузуун улам хөгжүдер болгаш МТС-терни эде организастаар дугайында» шиитпирлерин база аңаа хамаарыштыр районнуң партия организациязының соруулгаларын чугаалашкан.

Партия райкомунуң секретары эш Бегзи бо талазы-биле илеткел кылгаш, ол төөгүлүг шиитпирлерни районнуң ажылчы чоннары ханызы-биле таныжып көргенин, чаа соруулгаларны амыдыралга боттандырар дээш демиселге белении илереткенин демдеглээн.—Район девискээринге 42 кезек черге ажылчы чоннарның ниити хуралдары болуп эткилээн болгаш оларга 120 кижи санал берген. Партияның болгаш чазактың ажылдап кылган чаа хемчеглеринге чаңгыс эп-сеткилдиг чүүлдүгүнүүшкүнү бүгү чон илереткен—деп, ол чугаалаан.

МТС-ти эде организастаар, колхозтар боттарының эргезинге техникалыг болур төлээде, чүү кызызысса эки дээр дугайында практиктиг соруулгаларны илеткелчи айыткан. Районнуң колхозтары экономика талазы-биле ам-даа дыка кошкак турун турарын ол бот-шүгүмчүлекчи байдал-биле чугаалаан.

Ылангыя эткен чылын районнуң 4 колхозтары бүдүрүлге планын өзүгаар 5 миллион рубль орулганы киирип алыр тургаш, чүгле 3 миллион рубль орулгалыг болган. Ленин аттыг колхозтуң орулгазы эткен чылдагызындан 100 муң рубль эвээжээн. Колхозтарның хойлан дүк кыргылдазының планы күүсеттинмээн ийикше азы оон 260 муң рубльди чедир албаан. Малдың баш саны дыка чидириглиг болган, колхозтар оон 1 миллион ажыг рубль каражалыг болган. «Найырал», «Тиилелге» колхозтар эң-не хөй малдан когараан. Чер ажылында улуг четпестер бар. Ылаңгыя бо чылдың часкы тарылгазынга колхозтар четпес белеткелдиг ужуражып турар.

Ол бүгү болгаш өске-даа фактылар болза, колхозтарның экономиказын көдүрер хемчегларниң багай организастаттынып турарының херечизи деп пленум айыткан. СЭКП райкомунуң болгаш райкүүсөмнүн колхоз бүдүрүлгезинге удуртулгазы ам-даа дыка кошкак. Кадрлар-биле ажыл экиживаан. Колхозтарже үргүлчү хөй санныг төлээлер үнүп турза-даа, а олар херек кырында организакчы ажылды күштелдирбейн турарын пленумнуң киржикчилери чөптүг шүгүмчүлээн.

Колхозтарның экономиказын хөгжүдеринче, техниканы чоорту чоокку 2—3 чылдарда бүрүн садып алырынче, колхозтарны кадрлар-биле быжыглаарынче угланган шиитпирни пленум хүлээп алган.

Х. КУНГАА.

«Кызыл-Хавак» шахтазының улуг мастери эш Пашковскийниң сменазы. Чурукта (солагай талазындан оң талазынче): мурнуку одуругда— Г. Г. Конькова, Ф. Ф. Клепиков, С. Г. Куприянов, улуг мастер Пашковский болгаш өскелер.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының иштики информация килдизинин 3—88, харыысалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал килдизинин 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, чагаа килдизинин база бухгалтериянын 3—65.

ТС—00069. Культура эргелелинин типографиязы